

Naturalnie

nr 2(40)/2019

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
W SZCZECINIE

**DOBRY ROK
DLA ŚRODOWISKA**
strona 4

**PONAD 2 MLN ŻŁ
NA USUWANIE AZBESTU**
strona 10

**NOWY SPRZĘT
DLA OSP I WOPR**
strona 14

**SZCZECIN STAWIA NA
ELEKTROMOBILNOŚĆ**
strona 21

ŚWIDWIE SANCTUS
strona 24

O TYM SIĘ MÓWI

- 3** Wstęp
- 4** Dobry rok dla środowiska i czas na kolejne wyzwania
- 8** Program Priorytetowy Czyste Powietrze
- 10** Ponad dwa miliony złotych dla samorządów na usuwanie azbestu w 2019 roku
- 12** Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb
- 14** Nowe wozy i sprzęt do ratowania życia trafią do jednostek OSP i WOPR
- 16** Fundusz finansuje fotowoltaikę

DORADZTWO ENERGETYCZNE

- 18** Kiedy praca staje się pasją
- 21** Szczecin – przy wsparciu Funduszu – stawia na elektromobilność
- 22** Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa – pomoc dla zachodniopomorskich rolników

PREZENTACJE

- 24** Świdwie Sanctus – artystycznie i ekologicznie
- 26** Słyszysz dobre dźwięki?
- 29** Nowe, ekologiczne miejsce aktywizacji zawodowej w Wałczu
- 30** Nowocześniejsze w oczyszczalni ścieków w Trzebiatowie
- 32** Czynna ochrona przyrody na wyspach Deltę Wstecznej Świny
- 34** Nowoczesna oczyszczalnia ścieków w Unieściu
- 35** Dni Otwarte Funduszy Europejskich w Choszcznie i Drawsku Pomorskim
- 36** Po raz 10 poBIEGli PO ZDROWIE
- 37** Kronika

Koszalińskie Biuro Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie od 22 maja działa w nowej siedzibie:

WFOŚiGW w Szczecinie (Biuro Koszalin):
 ul. Zwycięstwa 111, 75-601 Koszalin,
 tel: 94 34 67 200, fax: 94 34 67 201
 koszalin@wfos.szczecin.pl

Szanowni Państwo,

Niemal 400 kolejnych inwestycji i projektów na rzecz poprawy jakości środowiska udało się zrealizować dzięki aktywności beneficjentów i atrakcyjnym formom finansowania, oferowanym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie. W nowym biuletynie Naturalnie znajdziecie Państwo nie tylko podsumowanie naszych działań w 2018 roku, ale także informację o nowych programach adresowanych do zachodniopomorskich beneficjentów. Wśród nich – Ogólnopolski Program Finansowania Służb Ratowniczych, który – w drugiej edycji – pozwoli jednostkom Ochotniczych Straży Pożarnych i Wodnemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu na zakup nowego sprzętu, niezbędnego do ratowania życia i ograniczania skażeń środowiska.

W biuletynie Naturalnie przeniesiemy się do pełnego dźwięków ptaków rezerwatu Świdwie. Odgłosy natury stały się inspiracją do stworzenia projektu „Świdwie Sanctus”, który w interesujący sposób łączy nagrania ptasich głosów ze śpiewem chóru. Naturze sprzyja nie tylko muzyka, ale także cisza, stąd w nowym biuletynie prezentacja projektu „Słyszcie dobre dźwięki”, w ramach którego Filharmonia Szczecińska im. Mieczysława Karłowicza we współpracy z Funduszem zachęca szczecinian do unikania hałasu i tworzenia Stref Harmonii. Jedną z nich – przy Stawie Brodowskim na osiedlu Książąt Pomorskich – możecie już Państwo odwiedzać.

To nie wszystko - serdecznie zachęcam do zajrzenia do Powiatowego Zakładu Aktywności Zawodowej w Wałczu – ważnego miejsca dla mieszkańców ze wschodu regionu, a także zmodernizowanych oczyszczalni ścieków w Trzebiatowie i Unieściu.

Zachęcam do lektury!

Paweł Mirowski
Prezes Zarządu

Biuletyn Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki
Wodnej w Szczecinie

Redaktor naczelny:
Artur Szczybelski

Redakcja:
Wojewódzki Fundusz Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej
w Szczecinie
ul. Solskiego 3
71-323 Szczecin

Wydawca:
Wojewódzki Fundusz Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej
w Szczecinie

Zdjęcia zawarte w Biuletynie
Naturalnie są własnością WFOŚiGW
w Szczecinie lub zostały przekazane
przez autorów.

Redakcja zastrzega sobie prawo
do skrótów i redakcyjnego
opracowania tekstów przyjętych
do druku.

Dtp i druk:
Drukarnia SIL-VEG-DRUK S.C.
ul. Niegolewskich 12
42-700 Lubliniec

ISSN 2080-0681

Nakład: 1000 egzemplarzy

**Wydrukowano na papierze
ekologicznym.**

Klauzula informacyjna
o przetwarzaniu danych osobowych
przez Wojewódzki Fundusz Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej
w Szczecinie

Zgodnie z art. 13 i 14 ogólnego
rozporządzenia o ochronie danych
osobowych z dnia 27 kwietnia 2016 r.
(Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016)
informujemy, iż:

1. Administratorem danych
osobowych jest Wojewódzki Fundusz
Ochrony Środowiska i Gospodarki
Wodnej w Szczecinie z siedzibą
w Szczecinie, ul. Solskiego 3, 71-323
Szczecin, tel.: 91 486 15 56, e-mail:
sekretariat@wfos.szczecin.pl

2. Istnieje możliwość kontaktu
z inspektorem ochrony danych
poprzez adres
e-mail: iod@wfos.szczecin.pl.

3. Pozostałe informacje dotyczące
przetwarzania danych osobowych
przez Wojewódzki Fundusz Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej
w Szczecinie znajdują się na stronie:
[https://bip.wfos.szczecin.pl/rodo/
klauzula-ogolna.html](https://bip.wfos.szczecin.pl/rodo/klauzula-ogolna.html)

Dobry rok dla środowiska i czas na kolejne wyzwania

Niemal 400 nowych umów dofinansowania na łączną kwotę ponad 68 milionów złotych, dzięki którym możliwa była między innymi likwidacja niemal 700 kotłów na paliwa stałe, budowa 164 przydomowych oczyszczalni ścieków czy zakup 18 nowoczesnych wozów ratowniczo-gaśniczych dla Państwowej i Ochotniczych Straży Pożarnych – to tylko niektóre z efektów działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w 2018 roku. Rada Nadzorcza Funduszu 17 kwietnia 2019 roku zatwierdziła sprawozdania: finansowe i z działalności WFOŚiGW w Szczecinie za 2018 rok.

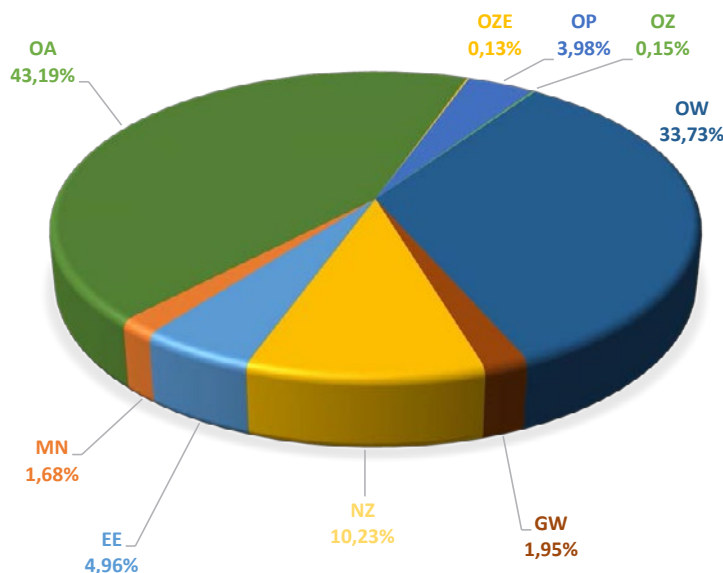
Paweł Mirowski
Prezes Zarządu

WFOŚiGW w Szczecinie w 100% zrealizował plan finansowy na 2018 rok. Udzielał beneficjentom atrakcyjnego wsparcia finansowego zgodnie z „Zasadami udzielania pomocy finansowej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” na realizację zadań znajdujących się na Liście Przedsięwzięć Priorytetowych na 2018 rok.

Prawie 1400 wniosków o dofinansowanie

Od 1 stycznia do 31 grudnia ubiegłego roku do Biur Fun-

duszu zawarł z beneficjentami 383 umowy dofinansowania na kwotę przekraczającą 68 milionów złotych. Większość – 215 - to umowy pożyczek na łączną kwotę ponad 43 milionów złotych. Udzielił również 147 dotacji na kwotę ponad 5,8 miliona złotych oraz zawarł 21 umów z państwowymi jednostkami budżetowymi na łączną kwotę ponad 10 milionów złotych. W ramach rezerwy celowej budżetu Państwa ze wsparcia skorzystały między innymi: Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki, Komenda Wojewódzka Policji, Państwowa Straż Pożarna czy Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie.

Legenda:

OW	ochrona wód
GW	gospodarka wodna
OZ	ochrona ziemi
OP	ochrona przyrody
OA	ochrona atmosfery
OZE	odnawialne źródła energii
MN	monitoring środowiska
EE	edukacja ekologiczna
NZ	nadzwyczajne zagrożenia

duszu wpłynęło 559 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę ponad 185 milionów złotych. Najwięcej dotyczyło ochrony atmosfery, ochrony powierzchni ziemi i ochrony wód. Ponadto od 18 września do końca roku Fundusz przyjął 813 wniosków na kwotę niemal 18 milionów złotych w ramach Ogólnopolskiego Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze”, umożliwiającego pozyskanie kompleksowego wsparcia m.in. na wymianę źródła ciepła, termomodernizację domu jednorodzinnego oraz montaż odnawialnych źródeł energii.

Ochrona atmosfery i ochrona wód – z największym wsparciem

1. Ochrona atmosfery

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie od lat traktuje priorytetowo działania na rzecz poprawy jakości powietrza, oferując mieszkańcom regionu wiele możliwości uzyskania wsparcia na ten cel. Tylko w 2018 roku Fundusz w ramach priorytetu Ochrona Atmosfery zawarł z beneficjentami 210 umów (54,8% wszystkich umów zawartych w 2018 roku), udzielając dofi-

W ramach ochrony atmosfery Fundusz dofinansował m.in. termomodernizację Sanktuarium pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Szczecinie.

nansowania w kwocie ponad 29 milionów złotych w ramach między innymi Programu pożyczek dla osób fizycznych na inwestycje z zakresu ochrony powietrza, wód i gleby oraz Ogólnopolskiego Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze”, w ramach którego od 18 września do 31 grudnia 2018 roku do Funduszu wpłynęło ponad 800 wniosków.

Środki przeznaczone na ochronę atmosfery pozwoliły na osiągnięcie konkretnych efektów ekologicznych, w tym między innymi ograniczenie emisji dwutlenku węgla (CO_2) do atmosfery o ponad 26 tysięcy ton, pyłów o prawie 86 ton, dwutlenku siarki (SO_2) o ponad 154 tony czy tlenków azotu (NO_x) o niemal 19 ton.

Warto wspomnieć także o efektach rzeczowych inwestycji w ochronę atmosfery. To między innymi likwidacja 688 kotłów na paliwa stałe, montaż 99 nowych instalacji fotowoltaicznych, docieplenie ścian o powierzchni równej 4 pełnowymiarowym boiskom piłkarskim, zakup 3 kolejnych stacji ładowania pojazdów elektrycznych czy montaż 4267 nowoczesnych i energooszczędnych opraw oświetleniowych – między innymi w budynkach szkół.

Ochrona atmosfery: wybrane efekty ekologiczne 2018

Redukcja emisji:

▼ **26 310 ton**
Dwutlenek węgla - CO_2

▼ **154,12 ton**
Dwutlenek siarki - SO_2

▼ **85,76 ton**
Pyły

▼ **18,89 ton**
Tlenki azotu - NO_x

Ochrona atmosfery: wybrane efekty rzeczowe 2018

16.143 m²
Powierzchnia ocieplonych ścian

1.372 m²
Powierzchnia wymienionej stolarki okiennej

99
Montaż instalacji fotowoltaicznych

26.306 GJ/rok
Zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą

6.312 GJ/rok
Ilość wyprodukowanej energii ciepłej z OZE

4.267 sztuk
Montaż energooszczędnego oświetlenia wewnętrznego

2. Ochrona wód i gospodarka wodna

Ponad 25 milionów złotych – tyle WFOŚiGW w Szczecinie przeznaczył w zeszłym roku na działania ukierunkowane na ochronę wód. Większość tej kwoty – niemal 20 milionów złotych - to pożyczki. Niespełna 5 milionów złotych zostało przekazane beneficjentom w formie dotacji, a nieco ponad pół miliona złotych – jako dopłaty do oprocentowania kredytów. Dowodami na to, że to środki dobrze zainwestowane w środowisko są efekty rzeczowe: budowa ponad 24 kilometrów kanalizacji sanitarnej i prawie 8 kilometrów sieci wodociągowej, montaż 164 przydomowych oczyszczalni ścieków czy budowa 18 przepompowni, dzięki czemu mieszkańcy mają dostęp do lepszej jakości wody. Z kolei na działania związane z gospodarką wodną WFOŚiGW w Szczecinie przekazał ponad 4 miliony złotych.

3. Ochrona powierzchni ziemi

W ramach działań na rzecz ochrony powierzchni ziemi Fundusz wspierał finansowo usuwanie azbestu, czego efektem jest likwidacja 42 ton szkodliwej substancji. WFOŚiGW w Szczecinie wsparł też finansowo zakup 4850 pojemników do selektywnej zbiórki odpadów.

4. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska i monitoring środowiska

O bezpieczeństwo mieszkańców i ograniczanie skażeń środowiska skutecznie dbają zachodniopomorscy strażacy – zarówno Państwowej, jak i Ochotniczej Straży Pożarnej. WFOŚiGW w Szczecinie w 2018 roku wsparł działania na rzecz likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska kwotą ponad 4,1 miliona złotych.

Dofinansowanie zakupu samochodów dla Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej w 2018 roku:

4 ciężkie samochody

11 średnich samochodów

3 lekkie samochody

W ramach Ogólnopolskiego Programu Finansowania Służb Ratowniczych do zachodniopomorskich jednostek OSP między innymi w Dolicach, Ustroniu Morskim, Stanominie,

Fundusz wsparł w 2018 roku zakup 18 wozów dla Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej.

Wysokiej Kamieńskiej i Parsęku trafiło łącznie 11 średnich samochodów, które często zastępowały wyeksploatowane wozy, które służbę zaczynały w latach 80' ubiegłego wieku. Ponadto w ramach wspierania ograniczania nadzwyczajnych zagrożeń dla środowiska Fundusz wsparł finansowo zakup audiowizualnych środków łączności dla Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, a także zakup motopomp i zestawów do ratownictwa wodnego.

Z kolei na działania dotyczące bieżącego monitoringu stanu środowiska Fundusz wydatkował ponad 1,1 miliona złotych. Wśród beneficjentów znalazł się m.in. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, prowadzący monitoring jakości powietrza w zachodniopomorskich miastach.

5. Edukacja ekologiczna

Środki przekazane w 2018 roku na projekty mające na celu zwiększać świadomość społeczeństwa, a tym samym edukować ekologicznie to niemal 2,7 miliona złotych. Beneficjenci, w tym parki narodowe, ośrodki edukacji ekologicznej czy organizacje pozarządowe, przeprowadzili wiele działań, w tym: przygotowali łącznie prawie 210 tysięcy egzempla-

ry ekologicznych wydawnictw, zorganizowali konferencje i seminaria, w których wzięło udział ponad 15 tysięcy osób czy przeprowadzili cieszące się dużym zainteresowaniem olimpiady i konkursy o tematyce ekologicznej.

6. Ochrona przyrody

W 2018 roku WFOŚiGW w Szczecinie dofinansował między innymi budowę zagrody dla rysy w Jabłonowie, w ramach projektu realizowanego przez Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze. Wsparł także zakup nowego sprzętu dla Państwowych Straży: Łowieckiej i Rybackiej. Nie sposób nie wspomnieć również o monitoringu chronionych gatunków roślin i zwierząt, realizowanym przez Drawieński oraz Woliński Park Narodowy. Działania na rzecz ochrony przyrody to także usuwanie groźnego dla zdrowia barszczu Sosnowskiego. Efekty w 2018 roku to 21 umów z samorządami, w ramach których udało się usunąć inwazyjną roślinę z powierzchni 114 hektarów. Łącznie Fundusz na zadania z zakresu ochrony przyrody przeznaczył w 2018 roku prawie 2,3 miliona złotych.

Dzięki wsparciu Funduszu w ogrodzie Państwowej Szkoły Muzycznej powstała ścieżka edukacyjna.

2019: czas na kolejne wyzwania

W tym roku WFOŚiGW w Szczecinie realizuje znane już beneficjentom programy i przystąpi do wdrożenia nowych, przygotowywanych wspólnie z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

1. Ogólnopolski Program Priorytetowy „Czyste Powietrze”

Od 19 września 2018 roku WFOŚiGW w Szczecinie wraz z pozostałymi Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wdraża Ogólnopolski Program Priorytetowy „Czyste Powietrze”. Do 14.06.2019 r. do Funduszu wpłynęło 1635 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę niemal 36,5 miliona złotych. Zarząd WFOŚiGW w Szczecinie (do dnia 14.06.2019 r.) podjął 1153 decyzje dotyczące przyznania dofinansowania i zawarł 767 umów z beneficjentami na łączną kwotę niemalże 15 milionów złotych. Te wartości to dowód na skuteczną i sprawną realizację Ogólnopolskiego Programu „Czyste Powietrze”.

2. Elektromobilność

WFOŚiGW w Szczecinie zamierza kontynuować finansowanie zakupu pojazdów elektrycznych i stacji ładowania. Samorządy, na które obowiązek zwiększenia bezemisyjnej floty nakłada Ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych, mogą w Funduszu otrzymać dotację do 50% kosztów na zakup nie tylko aut, ale również stacji ładowania. Mieszkańcy regionu, którzy chcą zainwestować w samochód elektryczny, mogą uzyskać atrakcyjną pożyczkę z umorzeniem do 20% w ramach Programu pożyczek dla osób fizycznych.

3. Program pożyczek dla osób fizycznych

W ramach tego programu zachodniopomorscy beneficjenci mogą skorzystać z atrakcyjnego wsparcia między innymi na zakup samochodów, skuterów i rowerów elektrycznych. Obowiązujące zasady dofinansowania pozwalają także sfinansować te projekty, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach Programu „Czyste Powietrze”.

4. Ogólnopolski Program Finansowania Służb Ratowniczych

Od 24 maja br. trwa nowy nabór w ramach Ogólnopolskiego Programu Finansowania Służb Ratowniczych. Dzięki niemu, podobnie jak w poprzedniej edycji, do zachodniopomorskich jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych trafią nowe średnie wozy ratowniczo-gaśnicze. Tym razem dofinansowanie – w formie dotacji do 50% kosztów – może zostać przekazane nie tylko jednostkom OSP, ale również Wodnemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu.

5. Nowe programy dla wsi i rolnictwa

Beneficjenci z naszego regionu będą mogli skorzystać ze wsparcia w ramach nowych programów, których celem jest rozwiązanie ekologicznych problemów występujących na polskiej wsi (usuwanie wyrobów zawierających azbest, regeneracja środowiskowa gleb poprzez ich wapnowanie). Operatorami programów, wdrażanych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej będą Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska, w tym na terenie województwa zachodniopomorskiego - WFOŚiGW w Szczecinie.

a. Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest

NFOŚiGW i WFOŚiGW w ramach wspólnego programu chce jeszcze skuteczniej usuwać szkodliwy dla życia i zdrowia azbest, który cały czas zalega na dachach wielu domów na terenach miejskich, jak i wiejskich. Program będzie realizowany w latach 2019-2023, a jego planowany budżet to 170 milionów złotych. Środki zostaną przekazane przez WFOŚiGW do gmin, reprezentujących właścicieli budynków na swoim terenie.

b. Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie

Celem tego programu jest wsparcie działań regeneracyjnych gleb zakwaszonych (o pH gleby poniżej lub równej 5,5) w wyniku oddziaływania czynników antropogenicznych. Realizacja programu, którego budżet zaplanowano na poziomie 300 milionów złotych, jest przewidziana na lata 2019-2023. Program jest dedykowany gospodarstwu rolnemu, szczególnie mniejszym (do 75 ha). Dofinansowanie, którego wysokość będzie uzależnione od areatu, trafi za pośrednictwem Funduszu do Okręgowych Stacji Chemiczno-Rolniczych. Ostatecznymi beneficjentami będą właściciele gruntów rolnych.

Ze wsparcia Funduszu – na budowę zagrody dla rysy – skorzystało Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze. Na zdjęciu ryś Orpan. Fot. ZTP.

Zachęcam do aplikowania o środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie na szeroki zakres inwestycji ekologicznych. Nakłaniam do inwestowania w środowisko – dzięki Państwa zaangażowaniu, potężnemu z oferowanymi przez Fundusz atrakcyjnymi formami dofinansowania – możliwa będzie realizacja kolejnych – ważnych dla mieszkańców – działań na rzecz poprawy stanu środowiska.

Program Priorytetowy Czyste Powietrze

Beata Lendner

Kierownik Zespołu ds. Obsługi Osób Fizycznych

Kierowany jest głównie do osób będących właścicielami lub współwłaścicielami budynków jednorodzinnych, posiadających nieefektywne źródła ciepła, które są głównym emitorem pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery. Celem programu jest eliminacja tych zanieczyszczeń oraz poprawa efektywności energetycznej istniejących budynków jednorodzinnych oraz uniknięcie emisji zanieczyszczeń pochodzących z nowobudowanych budynków.

Program obejmuje dwa podstawowe kierunki osiągnięcia tego celu:

- wymianę starego kotła na nowe źródło ciepła,
- termomodernizację i/lub inwestycje OZE.

Według wstępnych szacunków programem termomodernizacji zostanie objętych ponad 3 miliony domów jednorodzinnych w Polsce.

Formy dofinansowania

Beneficjent może się starać o dotację, pożyczkę lub obie formy dofinansowania łącznie. Podstawową ubiegania się o dofinansowanie jest wypełnienie wniosku w formie elektronicznej i papierowej, którą należy złożyć w Funduszu. Po zalogowaniu się w Portalu Beneficjenta można pobrać wniosek w wersji elektronicznej, a następnie należy wysłać go poprzez skrzynkę podawczą portalu.

Termin rozpatrzenia wniosku to 90 dni roboczych, podczas których dokonywana jest analiza formalna wniosku, następnie kierowany jest on na Zarząd. Po uzyskaniu pozytywnej

decyzji Zarządu Beneficjent jest informowany o wartości przyznanego dofinansowania oraz o terminie podpisania umowy. Następnym etapem jest realizacja inwestycji i rozliczenie zadania poprzez złożenie wniosku o płatność. Istotnym jest fakt, aby zadanie nie było zakończone przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie. Wszystkie dokumenty, począwszy od wniosku o dofinansowanie - wzór umowy, wniosek o płatność wraz z wymaganymi załącznikami, dostępne są na stronie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w zakładce Czyste Powietrze - Wymagane Dokumenty.

Program Czyste Powietrze w liczbach

Na program Czyste Powietrze Rząd zamierza przeznaczyć 103 miliardy złotych. Kwota dofinansowania w formie dotacji ma wynieść około 63,3 miliarda złotych, a w formie pożyczek - około 39,7 miliarda złotych. Kwoty dofinansowania w formie dotacji to do 90% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Wysokość dopłat jest zależna od dochodu na osobę w gospodarstwie domowym. Koszt kwalifikowany przedsięwzięcia to minimum 9 tysięcy złotych, a maksymalnie 53 tysiące złotych.

Na co można otrzymać dofinansowanie?

W ramach programu można się starać o dofinansowanie na następujące inwestycje:

- zakup i montaż nowych źródeł ciepła spełniających wymagania programu Czyste Powietrze;
- docieplenie przegród budynku;
- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej;
- wymianę instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej;
- instalację odnawialnych źródeł energii (kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznej);
- montaż wentylacji mechanicznej wraz z odzyskiem ciepła.

**WFOŚiGW w Szczecinie:
Prawie 1700 wniosków
o łącznej wartości 36,5 mln zł**

Przez 9 miesięcy trwania programu - do 14 czerwca 2019 roku mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego złożyli do biur Funduszu w Szczecinie, Koszalinie i Szczecinku 1 635 wniosków o dofinansowanie na kwotę 36,5 miliona złotych, w tym na dotacje - ponad 22 mln złotych. Fundusz zawarł z beneficjentami 767 umów na łączną kwotę niemalże 15 milionów złotych.

Intensywność dofinansowania

Tabela nr 1

Grupa	Kwota średniego miesięcznego dochodu [zł/os.]	Dotacja (procent kosztów kwalifikowanych przewidzianych do wsparcia dotacyjnego)	Pożyczka	
			uzupełnienie do wartości dotacji	pozostałe koszty kwalifikowane (uzupełnienie do wysokości maksymalnych jednostkowych kosztów kwalifikowanych)
1	2	3	4	5
I	do 600	do 90%	do 10%	do 100%
II	601 – 800	do 80%	do 20%	do 100%
III	801 – 1000	do 70%	do 30%	do 100%
IV	1001 – 1200	do 60%	do 40%	do 100%
V	1201 – 1400	do 50%	do 50%	do 100%
VI	1401 – 1600	do 40%	do 60%	do 100%
VII	powyżej 1600	do 30%	do 70%	do 100%

Tabela nr 2

Grupa	Kwota średniego miesięcznego dochodu [zł/os.]	Dotacja (procent kosztów kwalifikowanych przewidzianych do wsparcia dotacyjnego)	Pożyczka		Kwota rocznego dochodu wnioskodawcy [zł]
			uzupełnienie do wartości dotacji	pozostałe koszty kwalifikowane (uzupełnienie do wysokości maksymalnych jednostkowych kosztów kwalifikowanych)	
1	2	4	5	6	7
I	do 600	do 90%	do 10%	do 100%	nie dotyczy
II	601 – 800	do 80%	do 20%	do 100%	
III	801 – 1000	do 67%	do 33%	do 100%	
IV	1001 – 1200	do 55%	do 45%	do 100%	
V	1201 – 1400	do 43%	do 57%	do 100%	
VI	1401 – 1600	do 30%	do 70%	do 100%	
VII	powyżej 1600	do 18%	do 82%	do 100%	do 85 528
		do 15%	do 85%	do 100%	od 85 529
		0%	do 100%	do 100%	do 125 528
					powyżej 125 528

Ponad dwa miliony złotych na usuwanie azbestu w 2019 roku

Ogólnopolski program finansowania
usuwania wyrobów zawierających azbest

To dla zachodniopomorskich gmin bardzo dobra wiadomość. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie przystąpi z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej do realizacji „Ogólnopolskiego programu finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest”. 13 czerwca 2019 roku Rada Nadzorcza Funduszu wyraziła na to zgodę i zatwierdziła regulamin naboru wniosków. Pula środków zarezerwowana na ten rok to 2,2 miliona złotych.

Celem programu jest wzrost ilości unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest. Przez najbliższych 5 lat w skali kraju ma zostać zutylizowanych niemal 286 tysięcy ton szkodliwego materiału. Realizacja programu jest zaplanowana na lata 2019-2023, przy czym umowy będą podpisywane do końca marca 2023 roku, a wydatkowanie środków przez beneficjenta będzie następować do 15 listopada 2023 roku. W ramach programu można uzyskać wsparcie na demontaż, zbieranie, transport oraz unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. Co ważne – Fundusz dofinansuje usunięcie azbestu tylko w przypadku wykonania prac przez firmy posiadające pozwolenia na wytwarzanie i gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest.

2019-2023

realizacja programu

285 715 ton

ilość azbestu planowana do unieszkodliwienia w skali całego kraju

01.01.2019 r. - 15.11.2023 r.

okres kwalifikowalności kosztów

do 30.03.2023 r.

podpisywanie umów

do 15.11.2023 r.

wydatkowanie środków
przez beneficjenta

Beneficjenci:

1

Jednostki samorządu terytorialnego z województwa zachodniopomorskiego (ze wsparciem NFOŚiGW).

W przypadku samorządów do dofinansowania mogą być zgłoszone zadania realizowane na obiektach, należących do jednostek samorządu terytorialnego, osób fizycznych, jednostek sektora finansów publicznych, fundacji, kościołów i związków wyznaniowych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych czy Rodzinnych Ogrodów Działkowych.

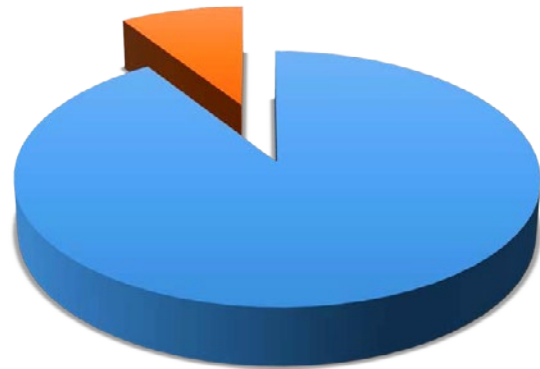
2

Przedsiębiorcy, w tym rolnicy prowadzący działalność gospodarczą (wsparcie WFOŚiGW w Szczecinie)

Wysokość dofinansowania ze strony Funduszu dla jednostek samorządu terytorialnego wynosi do 100% (wskaźnik do 1500), do 70% (wskaźnik powyżej 1500 do 2000); albo do 40% (wskaźnik powyżej 2000) - w zależności od wartości wskaźnika G, określonego dla roku poprzedzającego rok złożenia wniosku. Wspomniany wskaźnik G to wskaźnik dochodów podatkowych gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca publikowany przez Ministerstwo Finansów.

Pula środków na 2019 rok

2,2 miliona złotych

● 2 mln. zł Jednostki samorządu terytorialnego
● 200 tys. zł Przedsiębiorcy

Maksymalny poziom dofinansowania dla jednej gminy to 80 tysięcy złotych. WFOŚiGW w Szczecinie udzieli jednostce samorządu dofinansowania w kwocie do 700 zł brutto za demontaż, transport i unieszkodliwienie 1 tony wyrobów zawierających azbest oraz do 400 zł brutto za jego transport i unieszkodliwienie. Jeśli koszty będą wyższe niż te stawki, beneficjent pokryje nadwyżkę z własnych środków.

Koszty kwalifikowane:

demontaż pokrycia lub wyrobów zawierających azbest,

transport odpadu niebezpiecznego z miejsca rozbiórki do miejsca unieszkodliwienia,

unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest.

Z kolei przedsiębiorcy mogą pozyskać wsparcie w wysokości do 50% kosztów kwalifikowanych: nie więcej niż 350 złotych netto za demontaż, transport i unieszkodliwienie jednej tony wyrobów azbestowych i nie więcej niż 200 złotych netto za jego transport i unieszkodliwienie. Dotacja dla jednego przedsiębiorcy to maksymalnie 30 tysięcy złotych.

Nabór wniosków dla jednostek samorządu terytorialne-

go w trybie ciągłym jest zaplanowany od 28.06.2019 roku do wyczerpania puli środków wynoszącej na ten rok 2 miliony złotych, ale nie później niż do 28.09.2019 roku. Wypłata środków w tym roku powinna nastąpić do 30.11.2019 r. Dla przedsiębiorców nabór wniosków będzie się odbywać w trybie ciągłym – do wyczerpania puli środków. Wnioski można składać w Biurach Funduszu w Szczecinie (ul. Solskiego 3) oraz Koszalinie (ul. Zwycięstwa 111).

Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie

Zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami Ministra Środowiska i Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Zarząd Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przyjął Program priorytetowy pt.: „Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie”. Ze wsparcia na działania regeneracyjne gleb skorzystają także właściciele gruntów z województwa zachodniopomorskiego.

NFOŚiGW/WFOŚiGW w Szczecinie

Cele programu

Celem programu jest wsparcie działań regeneracyjnych gleb zakwaszonych w wyniku oddziaływania czynników antropogenicznych. Planuje się regenerację gleb na powierzchni co najmniej 250 tysięcy hektarów. Program realizowany będzie w latach 2019–2023.

Dotacje udzielane będą przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym WFOŚiGW w Szczecinie, z wykorzystaniem środków udostępnionych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach pomocy de minimis, na realizację przedsięwzięć skutkujących poprawą jakości środowiska, co zostanie potwierdzone opinią właściwej miejscowo Okręgowej Stacji Chemiczno–Rolniczej (OSCh-R).

Kto skorzysta ze wsparcia?

Beneficjentem końcowym Programu są posiadacze użytków rolnych o powierzchni nieprzekraczającej 75 ha. Dofinansowaniu podlegać będzie regeneracja gleb o odczynie pH mniejszym lub równym 5,5.

Badanie odczynu gleby należy wykonać raz na 4 lata, a próbkę pobiera się z powierzchni nie większej niż 4 ha.

Dofinansowanie działań regeneracyjnych dla danej działki ewidencyjnej będzie udzielone nie częściej niż raz na cztery lata.

Intensywność dofinansowania

Kwota dofinansowania przedsięwzięcia wynosić będzie odpowiednio:

- do 300 zł/t czystego składnika odkwaszającego (CaO oraz CaO+MgO) dla gospodarstw o powierzchni nie przekraczającej 25 ha użytków rolnych,
- do 200 zł/t czystego składnika odkwaszającego (CaO oraz CaO+MgO) dla gospodarstw o powierzchni powyżej 25 ha, ale nie przekraczającej 50 ha użytków rolnych,
- do 100 zł/t czystego składnika odkwaszającego (CaO oraz CaO+MgO) dla gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha, ale nie przekraczającej 75 ha użytków rolnych.

W przypadku zakupu nawozu w ilości poniżej zapotrzebowania na CaO+MgO wskazanego w zaleceniach nawozowych, dofinansowanie zostanie naliczone proporcjonalnie do wartości czystego składnika.

Zakupiona ilość nawozu powyżej zapotrzebowania na CaO+MgO nie zostanie dofinansowana.

Koszty kwalifikowane

Do kosztów kwalifikowanych zaliczać się koszty zakupu:

- wapna nawozowego odpowiadającego typom wapna nawozowego, określonego w załączniku nr 6 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 września 2010 r. w sprawie sposobu pakowania nawozów mineralnych, umieszczania informacji o składnikach nawozowych na tych opakowaniach, sposobu badania nawozów mi-

neralnych oraz typów wapna nawozowego (Dz. U. Nr 183, poz. 1229),

- środka wapnującego, o którym mowa w przepisach rozporządzenia (WE) nr 2003/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. w sprawie nawozów
- z wyłączeniem kosztów transportu i rozsiewania.

Okres kwalifikowalności kosztów od 01.06.2019 r. do 31.10.2023 r.

Ważne jest umieszczenie na fakturze informacji o typie i odmianie zakupionego wapna nawozowego lub środków wapnujących oraz zawartość CaO lub CaO+MgO.

Jak opisać fakturę?

Przykładowa informacja na fakturze przy zakupie wapna nawozowego, odpowiadającego typom wapna nawozowego, określonym w załączniku nr 6 do rozporządzenia Ministra Gospodarki to: wapno nawozowe typ: z przerobu skał wapiennych, odmiana 04, minimalna zawartość CaO 50%.

Przykładowa informacja na fakturze przy zakupie środka wapnującego, odpowiadającego typom środków wapnujących, o których mowa w przepisach rozporządzenia (WE) nr 2003/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady to: G.1. Wapień naturalny, typ: wapień – standardowy oraz zawartość CaO% deklarowana przez producenta środka wapnującego.

Wnioski będzie można składać we właściwych Okręgowych Stacjach Chemiczno–Rolniczych, gdzie każdy uprawniony uzyska wszelką pomoc w ich wypełnieniu. Wnioski niekompletne lub negatywnie zweryfikowane nie będą podlegać rozpatrzeniu.

Szczegółowe terminy, tryb składania i rozpatrywania wniosków określone zostaną w ogłoszeniu o naborze, które zamieszczone zostanie na stronie internetowej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie oraz Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej.

Nowe wozy i sprzęt do ratowania życia trafią do jednostek OSP i WOPR

Danuta Łukasiewicz

Specjalista ds. Techniczno-Branżowych

Program priorytetowy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pn. „Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych” powstał w wyniku Porozumienia w sprawie współdziałania w zakresie zwalczania zagrożeń dla środowiska z dnia 30.10.2015 r. pomiędzy ówczesnymi: Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministrem Środowiska. W Programie uczestniczą Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, które zawrą z NFOŚiGW umowę udostępnienia środków.

Beneficjentami programu mogą być podmioty znajdujące się na liście powstałej w ramach Porozumienia, a w ramach Programu zakupiony może być specjalistyczny sprzęt wykorzystywany w akcjach ratowniczych oraz podczas usuwania skutków zagrożeń, w tym m.in. samochody ratowniczo-gaśnicze, specjalistyczny sprzęt pływający. Formą dofinansowania jest dotacja w wysokości do 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia (łącznie ze środków NFOŚiGW i WFOŚiGW).

2018: ponad 4 miliony dotacji dla 13 zachodniopomorskich jednostek OSP

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w 2018 roku przystąpił do programu, zawierając z NFOŚiGW umowę udostępnienia środków z przeznaczeniem na udzielanie dotacji i wspólnej realizacji Programu. W ubiegłorocznej edycji z dofinansowania skorzystało 13 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej z województwa zachodniopomorskiego (OSP Stare Łysogórki, OSP Kierzków, OSP Dolice, OSP Wysoka Kamieńska, OSP Redło, OSP Zamęcin, OSP Ustronie Mor-

skie, OSP Parsęcko, OSP Żukowo, OSP Stary Jarosław, OSP Rudki, OSP Stanomino, OSP Bielkowo). Łączna kwota dotacji wyniosła 4.069.202,83 zł. Na kwotę złożyły się środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (2.793.026,97 zł) oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie (1.276.175,86 zł). W ramach Programu dofinansowano zakup 10 średnich i 2 ciężkich samochodów ratowniczo-gaśniczych oraz 1 łodzi ratowniczej.

2019: ponad 4,6 miliona złotych dla 17 jednostek OSP i WOPR

W 2019 roku WFOŚiGW w Szczecinie ponownie przystąpił do wspólnej z NFOŚiGW realizacji „Ogólnopolskiego programu finansowania służb ratowniczych”. Planowana do wykorzystania w tym roku kwota wynosi 4.614.050,00 zł, (środki NFOŚiGW w kwocie 3.614.050,00 zł i WFOŚiGW w Szczecinie w kwocie 1.000.000,00 zł). Zgodnie z zestawieniami sprzętu przewidzianego do zakupu w roku 2019 w ramach Porozumienia w sprawie współdziałania w zakresie zwal-

czania zagrożeń dla środowiska o dotacje będzie mogło ubiegać się 17 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP Osieki, OSP Wilkowice, OSP Maszewo, OSP Rychnów, OSP Sarbinowo, OSP Rów, OSP Barzkowice, OSP Ładzin, OSP Tychowo, OSP Żabów, OSP Recz, OSP Nowe Worowo, OSP Kolin, OSP Drawno, OSP Rogowo, OSP Bielkowo, OSP Wełtyń) oraz Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Zachodniopomorskiego. W ramach tegorocznej edycji planowane jest zakupienie 17 średnich samochodów ratowniczo-gaśniczych (dla jednostek OSP) oraz zestawu

poszukiwawczo-ratowniczego przeznaczonego do poszukiwania osób tonących, ofiar utonięć, osób zaginionych na obszarach trudnodostępnych i podmokłych (dla WOPR).

Niezależnie od „Ogólnopolskiego programu finansowania służb ratowniczych” Fundusz w Szczecinie może w drodze indywidualnych uzgodnień z Ministerstwem Środowiska finansować zakup sprzętu ratowniczego także dla tych jednostek OSP, które nie zakwalifikowały się do Programu.

Wozy ratowniczo-gaśnicze kupione przy wsparciu WFOŚiGW w Szczecinie w ramach I edycji „Ogólnopolskiego programu finansowania służb ratowniczych”

OSP Ustronie Morskie

OSP Stary Jarosław

OSP Redłó

OSP Kierzków

OSP Stare Łysogórki

OSP Dolice

OSP Rudki

OSP Zamęcin

OSP Wysoka Kamieńska

OSP Parsecko

OSP Żukowo

OSP Stanomino

Fundusz finansuje fotowoltaikę

Instalacja Zacisze II w Mirosławcu

W dzisiejszych czasach trudno sobie wyobrazić życie bez użytkowania energii elektrycznej. Energia była, jest i będzie potrzebna ludziom w ich życiu. Początkowo dostarczało nam jej środowisko w postaci zasobów naturalnych nieprzetworzonych paliw, jak np. drewna, węgla brunatnego, kamiennego, ropy naftowej czy gazu. Jednak ciągle wzrost zapotrzebowania na energię, gwałtowne zmniejszanie się zasobów kopalnianych oraz względy ekologiczne i ekonomiczne stawiają przed ludźmi nowe zadania i wyzwania w tej dziedzinie.

W perspektywie nieodwracalnych zmian klimatycznych, zjawiska kurczenia się zasobów, ocieplania się klimatu i narastającego zanieczyszczenia środowiska naturalnego poszukuje się alternatywnych rozwiązań we wszystkich sektorach życia społeczno-gospodarczego. Jednym z nich jest energia odnawialna pozyskiwana z naturalnych procesów przyrodniczych, co pozwala na uzupełnianie jej zasobów poprzez naturalne, powtarzające się cykle. Jest ona alternatywą dla tradycyjnych nośników energii. Odnawialne źródła energii (OZE) to przede wszystkim energia słoneczna, energia wiatru i wody, energia geotermalna oraz energia pozyskiwana z biomasy.

WFOŚiGW w Szczecinie od wielu lat wspiera finansowo realizację zadań z zakresu instalacji źródeł energii odnawialnej. Finansowanie zadań z zakresu rozwoju odnawialnych źródeł energii wpisane jest jako jedno z działań priorytetowych Funduszu. Pomoc finansowa udzielana jest w formie pożyczki preferencyjnej z oprocentowaniem na poziomie 0,5 stopy redyskonta weksli, nie mniej niż 2% w skali roku, w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych. Wsparcie kierowane jest do wszystkich podmiotów: zarówno jednostek samorząd-

owych, jak i do podmiotów gospodarczych. Priorytetowo traktowane są zadania, które uzyskały wsparcie ze środków unijnych. Dla takich inwestycji Fundusz przewidział również możliwość wsparcia w formie pożyczki pomostowej.

W okresie od 2017 roku do chwili obecnej WFOŚiGW w Szczecinie dofinansował budowę 6 farm fotowoltaicznych o łącznej, zainstalowanej mocy 5,5 MW:

1. Elektrownię Fotowoltaiczną o mocy 0,96 MW z infrastrukturą techniczną przy ul. Wroniej w Wątczu;
2. Naziemną instalację fotowoltaiczną o mocy 960 kW – w Pargowie;
3. Farmę fotowoltaiczną Zacisze I o mocy do 1 MW wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i przyłączeniem do sieci elektroenergetycznej w miejscowości Mirosławiec;
4. Farmę fotowoltaiczną Zacisze II w Mirosławcu;
5. Farmę fotowoltaiczną o mocy do 1 MW w miejscowości Dębica;
6. Farmę fotowoltaiczną Roztocze o mocy do 1 MW.

Instalacje fotowoltaiczne dofinansowane przez Fundusz w latach 2017-2019

6
instalacji

Wątcz
Pargowo
Zacisze I i II - Mirosławiec
Dębica
Roztocze

5,5
MW

łącna
moc
zainstalowana

32,8
tys.

liczba
zainstalowanych
modułów PV

54
tys. m²

łącna
powierzchnia
zainstalowanych
modułów

5268
MWh

zwiększenie produkcji
energii elektrycznej
z OZE w skali roku

4400
ton

ograniczenie
emisji dwutlenku węgla
do atmosfery
w skali roku

Instalacja fotowoltaiczna Roztocze

Instalacja Dębica

Instalacja SGE Pargowo

Wysokość wsparcia to 8,9 miliona złotych, a koszt całkowity instalacji wyniósł 20,1 miliona złotych. Zainstalowano 32.800 modułów PV o łącznej powierzchni 54 tysięcy m². Efektem takiego działania jest zwiększenie produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych o 5 268 MWh rocznie i zmniejszenie emisji CO₂ o blisko 4. 400 Mg/rok. Aktualnie w ocenie są jeszcze dwa projekty o planowanej, łącznej mocy do 1 MW.

Julia Raducha, Paweł Górny
Specjaliści ds. Techniczno-Branżowych

Kiedy praca staje się PASJĄ

Wojciech Butrym
Doradca Energetyczny

Od momentu, gdy w wachlarzu dofinansowań Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie zaczęły pojawiać się propozycje wsparcia dla osób fizycznych na realizację zadań z zakresu zmniejszenia i/lub uniknięcia emisji CO₂ poprzez montaż instalacji urządzeń grzewczych wykorzystujących do produkcji ciepła odnawialne źródła energii, czułem pewien niedosyt podczas doradzania przyszłym inwestorom, widząc dość znaczącą lukę w rynku kotłów dedykowanych do współpracy z instalacjami centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej.

Często przed podpisaniem umowy o dofinansowanie przyszli beneficjenci zgłaszali się z prośbą o poradę przy wyborze źródła ciepła. Jeżeli budynek był w trakcie budowy, sprawa była prosta - ze względu na możliwość dostosowania instalacji pod dedykowane źródło ciepła.

Znacznie trudniej było doradzić właścicielom starszych, często jeszcze przedwojennych budynków. Podczas konsultacji inwestor zazwyczaj przedstawiał długą listę swoich wymagań względem nowego źródła ciepła i wtedy pojawiał się problem, ponieważ pomimo szczyrych chęci i całej wiedzy okazywało się, że urządzenie, które idealnie spełniałoby wszystkie założenia po prostu jeszcze nie istnieje.

Właściciele starszych budynków jednorodzinnych najczęściej realizują potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej za pomocą kotłów na paliwo stałe. Natomiast poza sezonem grzewczym ciepła woda użytkowa jest przygotowywana przez pojemnościowy ogrzewacz elektryczny, zwany potocznie bojlerem. Wybierając nowy kocioł zasilany zazwyczaj biomasą poza okresem grzewczym, właściciele dalej szukają oszczędności i często decydują się na dodatkową, kosztowną, glikolową instalację solarną lub przypominają sobie o starym bojlerze, który ma ich wybawić od konieczności spalania biomasy poza sezonem. Często takie układy nie współgrają ze sobą i powodują jedynie pozorną oszczędność.

Dało to początek rozważaniom nad rozwiązaniem tej sytuacji. Jako pasjonat motoryzacji, pomysł przyszedł mi do głowy podczas jednej z wizyt na targach motoryzacyjnych, na których bardzo intensywnie promowano pojazdy hybrydowe, elektryczne oraz phev (Plug-in Hybrid Electric Vehicle - Hybrydowy pojazd elektryczny typu plug-in).

Wtedy zacząłem się zastanawiać nad urządzeniem grzewczym, które podobnie do aut, byłoby hybrydą, a do zasilania

Schemat zasilania samochodu typu PHEV. Źródło: www.mitsubishicars.com

wykorzystałoby dwa oddzielne źródła energii zaliczane zgodnie z nomenklaturą Urzędu Regulacji Energi do odnawialnych.

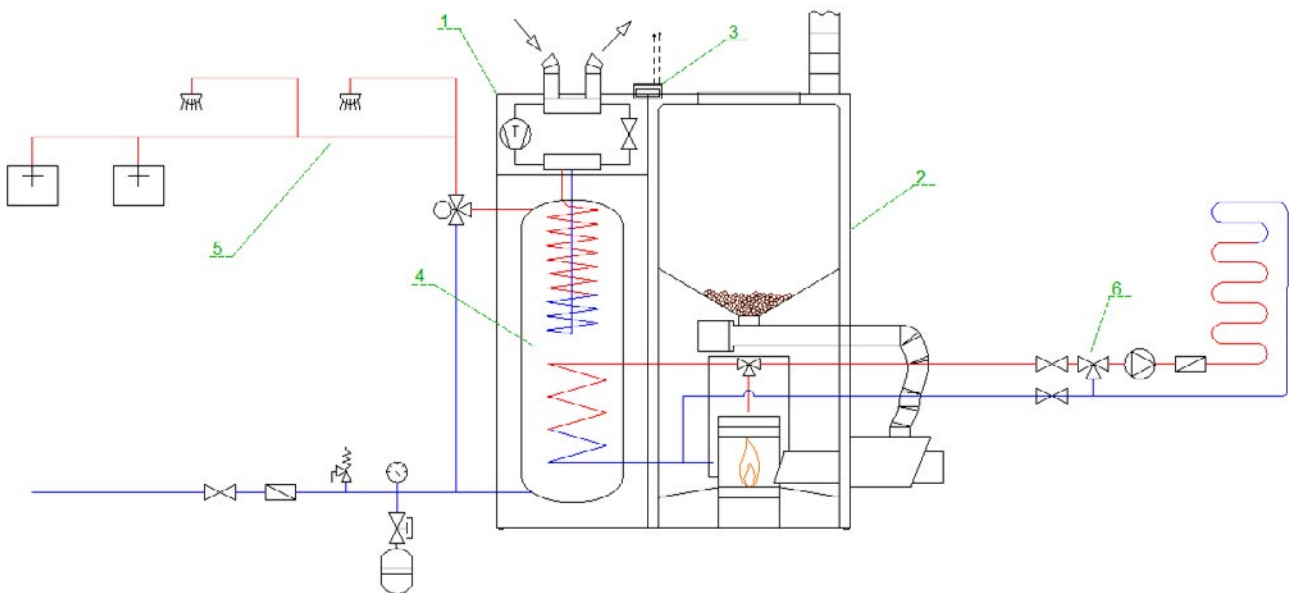
Tak zrodził się pomysł na Hybrydowy kocioł pelletowy z powietrzną pompą ciepła, który miał spełniać cztery następujące założenia:

- możliwość bezpośredniego zamontowania (plug-in) w zamian za stary wystużony kocioł centralnego ogrzewania;
- bezproblemowa współpraca z wysokotemperaturowymi instalacjami, które są najczęściej stosowane w starszym budownictwie;
- poza okresem grzewczym: realizacja potrzeb związanych z zaopatrzeniem budynku w ciepłą wodę użytkową przy całkowitym pominięciu procesu spalania;
- spełnianie wszystkich funkcji przez jedno urządzenie – za pomocą intuicyjnego programatora.

Po wypunktowaniu założeń przystąpiłem do opracowywania dokumentacji. Gdy pierwsze szkice były już gotowe, postanowiłem odwiedzić czytelną Urzędu Patentowego RP w celu sprawdzenia czy przypadkiem mój pomysł nie został już wcześniej przez kogoś opracowany i zgłoszony. Na miej-

scu spotkałem się również z ekspertem z Centrum Informacji o Ochronie Własności Przemysłowej, który po zapoznaniu się z ideą mojego kotła hybrydowego zapytał czy nie chciałbym opatentować tego pomysłu i zostać wynalazcą. Ten przydomek mnie onieśmielił i napomknąłem pod nosem, że „wynalazcą to był Tesla, a nie ja ze swoim kociołkiem”. W odpowiedzi na swoją uwagę otrzymałem informację, że nawet spinacz do papieru musiał ktoś kiedyś wynaleźć. Po powrocie do domu przemyślałem na spokojnie całą rozmowę i oczywiście sprawdziłem, kto i kiedy wynalazł spinacz, gdy okazało się, że jego pomysłodawcą jest Polak, Józef Hofmann, postanowiłem spróbować. Miesiąc później wróciłem do urzędu z teczką dokumentów i wypełnionym wnioskiem.

Wniosek przeszedł weryfikację pod względem formalnym i następnie został skierowany do badania stanu techniki, które w przypadku pozytywnego rozstrzygnięcia miało zakończyć się publikacją w Biuletynie Urzędu Patentowego „Wynalazki i wzory użytkowe”. Do tego czasu radzono mi wstrzymać się z artykułami na ten temat. W lutym 2019 roku, gdy ukazał się nr 4 biuletynu, mój wynalazek opublikowano na 29 stronie. Dzięki pozytywnie zakończonemu kolejnemu etapowi weryfikacji patentowej, mogę w aktualnym wydaniu „Naturalnie” przedstawić Czytelnikom Hybrydowy kocioł pelletowy z powietrzną pompą ciepła. Kocioł

Schemat Hybrydowego kotła pelletowego z powietrzną pompą ciepła.

składa się z dwóch sekcji: (1) sekcji pompy ciepła i (2) sekcji kotła. Wszystkie funkcje urządzenia sterowane są z pomocą jednego intuicyjnego (3) programatora. Źródło ciepła wyposażone jest w zintegrowany (4) zasobnik wody i dzięki swojej budowie umożliwia proste podłączenie do instalacji (5) ciepłej wody użytkowej oraz (6) centralnego ogrzewania.

W trakcie sezonu grzewczego źródło ciepła działa na zasadach podobnych do tradycyjnego kotła pelletowego, nato-

miast poza sezonem grzewczym sterownik automatycznie przestawia urządzenie w tryb powietrznej pompy ciepła i realizuje potrzeby związane z zaopatrzeniem w ciepłą wodę użytkową, z pominięciem procesu spalania. Dzięki temu hybrydowy kocioł jest przyjazny środowisku i ekonomiczny w eksploatacji, co pokazuje tabela na kolejnej stronie, zawierająca wyliczenia dobowego zużycia oraz kosztów dziennego przygotowania ciepłej wody użytkowej dla czteroosobowej rodziny z rozbićm na poszczególne źródła ciepła.

Tabela dobowego zużycia oraz kosztów dziennego przygotowania ciepłej wody użytkowej dla czteroosobowej rodziny przy użyciu: bojlera elektrycznego, tradycyjnego kotła na pellet oraz Hybrydowego kotła pelletowego z powietrzną pompą ciepła.

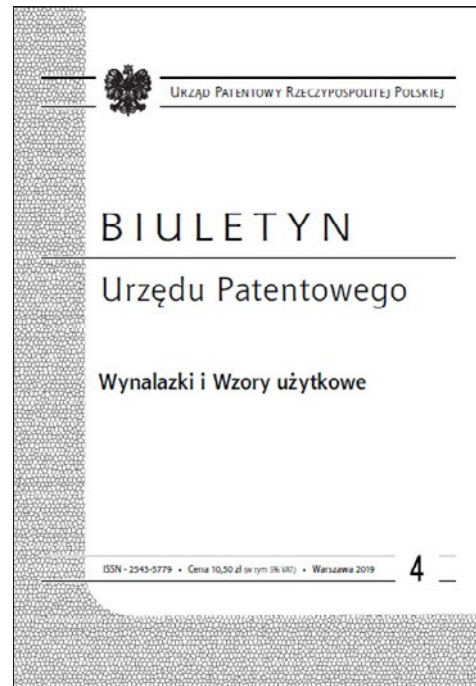
Typ urządzenia	Zużycie na dobę	Koszty na dobę
Bojler elektryczny	11,91 kWh	7,74 zł*
Tradycyjny kocioł na pellet	4,36 kg	3,71 zł**
Hybrydowy kocioł pelletowy z PC	3,59 kWh	2,33 zł*

* przyjęto średnią cenę energii elektrycznej 1kWh = 0,65 zł brutto

** przyjęto średnią cenę pelletu 1kg = 0,85 zł brutto

Model Hybrydowego kotła pelletowego z powietrzną pompą ciepła.

Biuletyn Urzędu Patentowego, w którym opublikowano mój pomysł.

Ponadto kocioł hybrydowy posiada zwartą bryłę zamykającą w jednej obudowie kocioł pelletowy, pompę ciepła i zasobnik ciepłej wody użytkowej, wielkością przypominając dużą dwuskrzydłową lodówkę. Dzięki temu całość ma bardzo estetyczny wygląd, co obrazuje model wykonany w skali 1:9.

Chciałbym, aby po 2020 roku hybrydowy kocioł został wdrożony do produkcji. Nie oznacza to jednak, że mam zamiar

zostać producentem urządzeń grzewczych. Bardzo cenię sobie pracę w WFOŚiGW w Szczecinie ze względu na ambitne tematy realizowane z zakresu Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej oraz szeroką wymianę doświadczeń w ramach ogólnopolskiego Zespołu Doradców Energetycznych, którego jestem członkiem. Mam nadzieję, że kolejne wyzwania zawodowe zaowocują nowymi pomysłami.

Nowy Nissan Leaf dofinansowany ze środków WFOŚiGW w Szczecinie. Fot. Urząd Miasta w Szczecinie.

Szczecin – przy wsparciu Funduszu – stawia na elektomobilność

Miasto Szczecin kupiło kolejne cztery auta elektryczne. Ekologiczny zakup był możliwy dzięki dotacji w wysokości 250 tysięcy złotych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

Cztery nowe samochody – Nissan Leaf oraz Renault Zoe - kosztowały niespełna 544 tysiące złotych. Co dla Funduszu najważniejsze - dzięki nim rocznie do atmosfery nie trafi ponad 3,5 tony dwutlenku węgla. Dwa auta zostały przekazane do Miejskiej Jednostki Obsługi Gospodarczej, która odpowiada za obsługę floty Urzędu Miasta i Prezydentów Miasta Szczecin. Kolejne dwa służą pracownikom Zespołu Szkół nr 2 oraz Zarządu Dróg i Transportu Miejskiego.

Do tej pory Fundusz dofinansował zakup przez Miasto Szczecin 12 pojazdów elektrycznych, z których korzystają pracownicy między innymi Wydziału Oświaty Urzędu Miasta i Domów Pomocy Społecznej. We współpracy z Miastem został także zrealizowany projekt dotyczący budowy 3 stacji ładowania – przy ul. Felczaka, Klonowica i Przerwy-Tetmajera.

Łącznie WFOŚiGW w Szczecinie wsparł finansowo zakup 25 pojazdów elektrycznych przez zachodniopomorskie jednostki samorządu terytorialnego i służby, które mogą skorzystać z dotacji w wysokości do 50% kosztów. Dofinansowane przez Fundusz auta służą nie tylko w stolicy regionu, ale także m.in. w Świnoujściu, Stargardzie i Kołobrzegu. W ocenie są kolejne wnioski o wsparcie zakupu pojazdów elektrycznych i stacji ładowania.

Konrad Czarnecki

Specjalista ds. Promocji i Komunikacji

Nissan Leaf oraz Nissan eNV200 kupione wcześniej przy wsparciu Funduszu przez Miasto Szczecin.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa POMOC dla zachodniopomorskich rolników

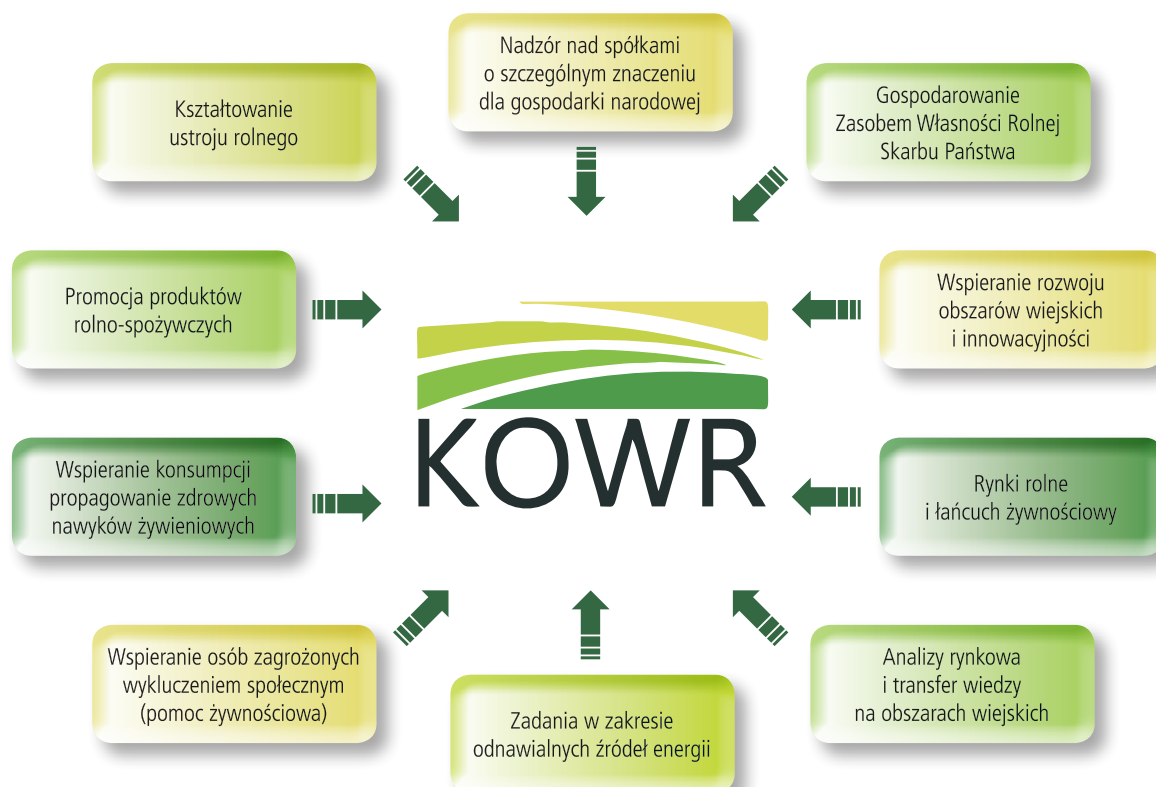
1 września br. minął dwa lata od momentu utworzenia Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR). Instytucja powstała w wyniku połączenia Agencji Rynku Rolnego oraz Agencji Nieruchomości Rolnych.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa to instytucja, która wspiera rolników i producentów oraz zajmuje się szeroko rozumianym rozwojem rolnictwa. Najważniejsze zadania należące do KOWR to: gospodarowanie nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (dzierżawa i sprzedaż), nieodpłatne przekazywanie gruntów i bezzwrotna pomoc finansowa, wydawanie decyzji dotyczących zgody na prywatny obrót ziemią (tzw. UKUR), promocja polskich produktów rolno-spożywczych w kraju i za granicą, opracowywanie oraz upowszechnianie informacji związanych z realizacją mecha-

nizmów aktywnej polityki rolnej na rynkach produktów rolnych i żywnościowych.

Ideą powstania Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa była przede wszystkim poprawa jakości obsługi rolników, beneficjentów i kontrahentów przy jednoczesnej redukcji kosztów. Aby być jeszcze bliżej rolnika, KOWR ma wyodrębnione jednostki organizacyjne: Centralę oraz Oddziały Terenowe w każdym województwie, z wyjątkiem województwa zachodniopomorskiego, w którym są dwa oddziały: w Szczecinie i w Koszalinie.

Zakres działań Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Stoiska promocyjne pod marką Polska Smakuje zawsze cieszą się dużą popularnością, szczególnie wśród koneserów i smakoszy typowo regionalnych wyrobów. Fot. KOWR OT w Szczecinie.

Degustacja regionalnych przysmaków w ramach projektu Polska Smakuje podczas Targów Rolnych Agro Pomerania w Barzkowicach. Fot. KOWR OT w Szczecinie.

Zadania KOWR zostały uporządkowane według czterech kluczowych kompetencji:

- **ZASÓB**, czyli gospodarowanie gruntami i nieruchomościami, polegające na tworzeniu warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa;
- **PROMOCJA**, czyli prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych w kraju i za granicą; dotyczy to także wspierania i budowania relacji pomiędzy rządami wybranych państw, na których rynki skierowany, prowadzony i planowany jest eksport;
- **WIEDZA**, czyli wspieranie beneficjentów w zakresie rozwoju ich działalności, polegające na informowaniu o nowych trendach i tendencjach w rolnictwie, jak również o możliwościach uzyskania wsparcia;
- **ANALIZA**, czyli prowadzenie badań, analiz i działań kształtujących politykę rolną służącą podnoszeniu konkurencyjności polskiego rolnictwa zarówno w kraju, jak i za granicą.

Bardzo ważnym aspektem działalności KOWR jest gospodarowanie nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Zgodnie z wprowadzoną ustawą z 30 kwietnia 2016 r. podstawową formą zagospodarowania państwowych gruntów jest dzierżawa z przeznaczeniem dla rolników indywidualnych w celu wzmocnienia i poprawy struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych. Aktualny stan Zasobu KOWR OT w Szczecinie wynosi 168 674 ha, natomiast powierzchnia wolna gruntów to niewiele ponad 24 tysiące hektarów.

Bardzo duże zainteresowanie rolników, przede wszystkim dzierżawą państwowej ziemi potwierdzają dane, według których tylko do końca maja br. KOWR OT w Szczecinie podpisał z rolnikami indywidualnymi 457 umów na łączną powierzchnię 8 917 hektarów. Według nowych zasad, w pierwszej kolejności KOWR ma obowiązek oferować grunty rolne Zasobu w trybie przetargu ograniczonego, w którym mogą uczestniczyć wyłącznie rolnicy indywidualni zamierzający powiększyć

lub utworzyć gospodarstwo rodzinne. Przetargi mają formę oferty pisemnej lub licytacyjną.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa kładzie również nacisk na działalność informacyjną i promocyjną polskich produktów. Wszystkie działania promocyjne – prowadzone zarówno przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, jak i inne instytucje i organizacje odpowiedzialne za promocję polskiej żywności – są realizowane w ramach spójnej i jednolitej strategii komunikacji pod wspólną marką „Polska smakuje”. Głównym komunikatem „Polska smakuje” jest jasny i czytelny przekaz, że żywność wytwarzana w ramach systemów jakości posiadająca stosowne, uznawane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi certyfikaty, spełnia najwyższe parametry jakościowe, sanitarne, a także smakowe.

Nie mniej ważnym zadaniem realizowanym przez KOWR jest „Program dla szkół”, którego celem jest kształtowanie zdrowych nawyków żywieniowych dzieci poprzez zwiększenie spożycia owoców, warzyw oraz mleka i produktów mlecznych w codziennej diecie. Program finansowany jest ze środków pochodzących z budżetu UE oraz środków z budżetu krajowego. W Polsce najważniejszą grupą docelową „Programu dla szkół” są obecnie dzieci z klas I–V szkół podstawowych. Dzieciom uczestniczącym w programie udostępnia się co najmniej 3-4 razy w tygodniu świeże owoce i warzywa (przygotowane do bezpośredniego spożycia) oraz produkty mleczne. Budżet na realizację programu w roku szkolnym 2018/2019 wynosi łącznie aż 234,11 miliony złotych.

Ponadto, aby skutecznie i trwale kształtować nawyki żywieniowe - dzieci nie tylko otrzymują porcje owoców, warzyw, mleka i produktów mlecznych, ale również uczestniczą w działaniach edukacyjnych informujących o zaletach spożycia tych produktów. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa zachęca szkoły do efektywnej realizacji programu, czyli organizowania dystrybucji tak, aby dzieci wspólnie spożywały otrzymywane bezpłatnie produkty na terenie szkoły oraz do prowadzenia działań edukacyjnych.

Damian Maligówka

*Starszy Specjalista
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
Oddział Terenowy w Szczecinie*

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa OT w Szczecinie

71-615 Szczecin, ul. Matejki 6 B

tel: 91 81 44 200, fax: 91 81 44 222

p.o. Dyrektora KOWR OT w Szczecinie – Agnieszka Śpiewak

Świdwie Sanctus

artystycznie i ekologicznie

Piotr Biniek

Stowarzyszenie Akademia Komunikacji Społecznej

Rezerwat Świdwie to przyrodnicza perła zachodniopomorskiego i jeden z cenniejszych rezerwatów w Polsce. Ptaki, które są głównymi mieszkańcami jeziora i jego okolic są bohaterami nie tylko badań naukowych, ale także wdzięcznym obiektem dla fotografów. Dzięki wsparciu WFOŚiGW w Szczecinie udało się pokazać jeszcze jedno - mało znane do tej pory - oblicze rezerwatu. Zrealizowany w 2018 roku projekt „Świdwie Sanctus - natura i człowiek w dźwięku i obrazie” połączył ptasie śpiewy z muzyką tworzoną przez ludzi. Powstała wyjątkowa płyta muzyczna, reportaż telewizyjny, a także film, w którym główną rolę zagrał Lech Dyblik. W finałowym koncercie w Filharmonii Szczecińskiej na scenie wystąpiło ponad 100 wykonawców!

Idea „Świdwie Sanctus”, to oddolna inicjatywa mieszkańców podszczecińskiego Tanowa, skupionych w amatorskim zespole wokalnym „Tam i Owo”. Warto zauważyć, że zespół działa przy szkole podstawowej, która nosi imię Jerzego Noskiewicza, zasłużonego przyrodnika, dzięki któremu w 1963 roku powstał rezerwat. W 2017 roku do chóru trafiły nagrania Rościśława Wysockiego, który od kilkadziesiątu lat z mikrofonem i reporterskim magnetofonem zbiera i kataloguje głosy rezerwatu. Powstał pomysł, aby naturalne dźwięki rezerwatu połączyć z instrumentami oraz śpiewem solowym i chóralnym.

Projekt „Świdwie Sanctus. Natura i człowiek w dźwięku i obrazie” był współfinansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w kwocie 53 tysięcy złotych. W ramach projektu została skomponowana muzyka na bazie nagrań Rościśława Wysockiego, powstała płyta CD wraz z książeczką edukacyjną. Autorzy projektu stworzyli także reportaż telewizyjny

oraz film muzyczny. W ramach projektu przeprowadzono także liczne warsztaty i spotkania, a finałem był koncert w Filharmonii Szczecińskiej.

Rościśław Wysocki podczas nagrywania dźwięków rezerwatu.
Fot. Marek Cichoń. Archiwum Prywatne Rościśława Wysockiego.

PTAKI I LUDZIE W JEDNEJ ORKIESTRZE

Świdwie Sanctus udowadnia, że „dzikie” ptasie trele, ale także rechot żab czy odgłosy burzy świetnie współbrzmia z „cywilizowaną” muzyką. Powstały nie tylko utwory wokalne i instrumentalne, ale także poezja inspirowana rezerwatem oraz zdjęcia filmowe. Okazało się, że Świdwie wyzwala w artystach - nie tylko tych profesjonalnych, ale także amatorach – ogromny potencjał i pozwala na twórcze spełnienie. Wspólne muzykowanie dało też szansę na integrację różnych środowisk. Do projektu dotoczyli między innymi Deutsch-Polnischer Chor Horyzon z Brussow, gitarowy Duet Straty, chóry szkolne z Trzebieży i Tanowa oraz wielu solistów.

Nad artystyczną wartością muzyki dbali między innymi szcześcińscy muzycy i kompozytorzy, w tym Henryk Talwik, Rafał Daroszewski, Paweł Kornicz i Krzysztof Seroczyński. Z kolei nad merytoryczną stroną projektu z ramienia Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie czuwał wieloletni pracownik rezerwatu - Kazimierz Olszanowski. W ramach projektu przez wiele miesięcy odbywały się wspólne warsztaty zespołów, nagrywano płytę w profesjonalnych studiach.

Koncert finałowy w Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie z udziałem 100 wykonawców. Fot. Bartosz Jurgiewicz.

Muzycy zagrali też cykl koncertów, których finałem był występ połączonych zespołów w Filharmonii Szczecińskiej 24 listopada 2018 roku.

WYJĄTKOWA SALA KONCERTOWA

Rezerwat Świdwie o powierzchni ponad 900 hektarów rozciąga się na południowym krańcu Puszczy Wkrzańskiej, w powiecie polickim. Jezioro i hektary trzcinowisk, które je otaczają, są schronieniem dla licznych gatunków ptaków w tym błotniaków, czapli, żurawi, gęsi. W okresie lęgowym nad jeziorem przebywa około 160 gatunków. Warto wspomnieć, że na obszarze rezerwatu jest także terytorium łowieckie bielika.

MUZYKA I OBRAZ

Przez cały czas trwania projektu jego autorzy dokumentowali próby, koncerty, spotkania. Postać z tego reportaż, który emitowały telewizje kablowe w całym kraju. Najciekawszym elementem projektu był jednak film muzyczny Świdwie Sanctus, w którym główną rolę zagrał znany z wielu ról na dużym ekranie Lech Dyblik. Obok aktora w obrazie wystąpił także Piotr Snieguła, Bogna Jaśkiewicz oraz członkowie chórów, które brały udział w projekcie. W obrazie nie ma typowej fabuły ani dialogów. Zdjęcia przyrody, w których główną rolę gra Świdwie i jego stali mieszkańcy, przeplatają się z symbolicznymi koncertami chórów w sercu rezerwatu.

Całość spaja muzyczna historia głównego bohatera, który w uniwersalnym obrazie przemijania opowiada siłę natury. Wyjątkowym walorem filmu są zdjęcia przyrodnicze, w tym

unikalne ujęcia żerujących bielików oraz nocne zdjęcia świdwiańskich wilków. Operatorami kamer byli; fotograf przyrody Przemek Wójcik oraz szczeciński filmowiec Bartosz Jurgiewicz. Film prezentowany jest na licznych pokazach w całej Polsce i bierze udział w konkursach.

Na bazie projektu w 2019 roku zespół Tam i Owo rozpoczął kolejną inicjatywę łączącą edukację ekologiczną z muzyką. Tym razem inspiracją jest bielik, o którym powstaje kolejne dzieło muzyczne. Swój udział w „Pieśni Bielika” zapowiedział już Paul Phoenix, międzynarodowej sławy śpiewak, laureat nagrody Grammy, wieloletni członek zespołu King Singers z Londynu. Finałowy koncert zaplanowany jest na koniec listopada 2019 roku.

Nagrywanie filmu w malowniczym otoczeniu Świdwia.

Główną rolę w filmie Świdwie Sanctus zagrał Lech Dyblik.

Słyszysz dobre dźwięki?

Kampania Słyszę Dobre Dźwięki, którą od blisko czterech lat realizuje Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, powstała z troski – o słuch obecnych i przyszłych melomanów, ale też o pejzaż akustyczny całego miasta.

Wszystko rozpoczęło się w 2016 roku, gdy Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie zainicjowała kampanię Słyszę Dobre Dźwięki. Jej celem głównym stało się uwrażliwienie szerokiego grona odbiorców na tematy związane z profilaktyką słuchu. W ramach pierwszej edycji kampanii prowadzone były działania edukacyjno-promocyjne i prozdrowotne, jak chociażby plenerowe badania słuchu (we współpracy

z Instytutem Fizjologii i Patologii Słuchu, wiodącą jednostką badawczą tego typu w Polsce), z których skorzystały dziesiątki szczecinian czy intrygująca kampania billboardowa utrzymana w stylu amerykańskich komiksów z lat 60. Wszystko po to, by zwrócić uwagę na to, jak traktujemy własne uszy. Czy serwując im codziennie kiepskiej jakości muzykę przez złe, wciśnięte do środka ucha słuchawki, dbamy o nasz słuch?

Uczestnicy warsztatów w ramach kampanii Słyszę Dobre Dźwięki.
Fot. Wojciech Bigus.

Łukasz Kowalik poprowadził warsztaty na temat: jak kreatywnie edukować wykorzystując dźwięki.

Nie taki cichy zabójca

To, że jako społeczeństwa słyszymy gorzej jest faktem. Ma na to wpływ wiele czynników, ale przede wszystkim problemem jest stale otaczający nas hałas oraz dostępność narzędzi, które mogą skutecznie popsuć nam słuch. Te ostatnie to choćby słuchawki douszne, czyli takie, które „wtykamy” sobie do środka ucha. Są wygodne, coraz tańsze, ogólnie dostępne. Tymczasem stanowią dla nas zagrożenie. W pewnym momencie orientujemy się, że radio gra jakoś ciszej, oglądając film zwiększamy głośność o kilka stopni, a przy okazji zwykłej rozmowy coraz częściej prosimy o powtórzenie ostatniego zdania. Takich „cichych-niecichych” zabójców naszego słuchu jest więcej.

Problem zanieczyszczenia hałasem i wynikających z niego zagrożeń z uszkodzeniami słuchu na czele staje się jednym z najuciążliwszych w codziennym życiu mieszkańców, szczególnie tych zamieszkujących aglomeracje miejskie. Hałas w miastach generowany jest przede wszystkim przez transport samochodowy i kolejowy, a także działalność przemysłową i rekreacyjną. Codziennie narażeni jesteśmy na nieustanne odbieranie bodźców akustycznych: klaksonów samochodów, stukotu kół pociągu czy odgłosów szkolnej przerwy (porównywanym czasem ze startem odrzutowca!). **Szacuje się, że około 20 % ludności Unii Europejskiej jest narażone na poziomy hałasu uznawane za niedopuszczalne, a w nadmiernym hałasie żyje co najmniej 1/3 Polaków.** Wpływa to na jakość życia, a także prowadzi do znacznego wzrostu poziomu stresu, zaburzeń snu, a nawet chorób układu krążenia.

Hałas zwykle lekceważymy, godzimy się z nim tłumacząc to względami cywilizacyjnymi, przywykliśmy do niego i przestajemy go zauważać. Tymczasem on negatywnie wpływa na nasze zdrowie - przede wszystkim niszczy komórki czuciowe w uchu wewnętrznym, które nie mają zdolności odnawiania się. Hałas wywiera także ujemny wpływ na układ nerwowy, co objawia się zawrotami i bólem głowy, szumem w uszach, zaburzeniami snu, podwyższonym ciśnieniem krwi, zmęczeniem. Utrudniona jest aktywność fizyczna, intelektualna, zdolność do koncentracji uwagi, analityczno-syntetycznego rozumowania. To najczęstszy powód nadpobudliwości psychoruchowej dzieci. **Dzieci niedosłyszących przybywa tak szybko, że specjaliści zaczęli zaliczać niedosłuch do chorób cywilizacyjnych. Hałas naprawdę nas zmienia.**

Słyszysz?

Kampania Słyszę Dobre Dźwięki staje w obliczu wyzwań coraz głośniejszej współczesności. Im dłużej jest realizowana, tym więcej ich się pojawia, dlatego też sama kampania rozrasta się zahaczając o kolejne aspekty dbania o słuch. W sezonie artystycznym 2018/2019 szczególną uwagę poświęcono więc zagrożeniom, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie środowiska hałasem i temu, jak mu zapobiegać lub minimalizować. To szersze spojrzenie oznacza przede wszystkim dyskusję o tym, **jak możemy wpływać na nasze najbliższe otoczenie tak, by było ono bardziej przyjazne dla naszego słuchu.**

W działaniach, których celem jest przede wszystkim zwiększenie świadomości codziennych użytkowników miast i osób decyzyjnych, Filharmonię w Szczecinie wspierają partnerzy lokalni i ogólnopolscy: firma ECOPHON, Stowarzyszenie na rzecz Lepszej Akustyki w Budynkach „Komfort ciszy”, Zachodniopomorskie Centrum Słuchu i Mowy MEDINCUS, pAudio Technologies Sp. z o.o. i Szkoła Podstawowa w Ręczu (laureat pierwszej edycji konkursu na Szkolne Strefy Har-

Koncert Michała Zygmunta w ramach projektu Odra Sound Design. Fot. Wojciech Wirwicki.

monii). W sezonie artystycznym 2018/2019, dzięki wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, działania w ramach kampanii Słyszę Dobre Dźwięki mogły być przeprowadzone w znacznie większej skali i zahaczać o tematy, które – na pierwszy rzut oka – nie są „muzyczne”. A przecież dbanie o słuch i ochrona środowiska przed hałasem oznaczają większe szanse na to, że dłużej będziemy cieszyć się najlepszymi dźwiękami nie tylko w formie monumentalnych symfonii, ale też ptasich koncertów parku.

I właśnie o dźwięki – w parkach, w szkołach, w instytucjach kultury i na miejskich skwerach – pyta kampania SDD. O to, jak możemy je wykorzystać do działań edukacyjnych, jak możemy ochronić się przed szkodliwymi odgłosami, jak na co dzień dbać o własne uszy. Jedną z takich akcji był koncert **ODRA SOUND DESIGN, który połączył cechy wydarzenia artystycznego, pokazu dźwiękowego i działań edukacyjnych.** Projekt ten, realizowany przez Michała Zygmunta – multiinstrumentalistę, kompozytora i miłośnika dźwięków rzek, skupia się na Odrze jako nośniku dźwięków. Zaproszony do Szczecina artysta w Międzynarodowy Dzień Świadomości Zagrożenia Hałasem (25 kwietnia) dał niezwykle koncert, którym wypełnił salę kameralną Filharmonii w Szczecinie odgłosami ptaków i szumiącej wody.

Tęsknota za naturą zainspirowała realizatorów kampanii SDD również do szukania tzw. Miejskich Stref Harmonii. W 2018 roku Filharmonia zaprosiła szczecinian do głosowania na przestrzeń, do której uciec można przed kakaofonią miejskich dźwięków. Wygrał Staw Brodowski. Tę zieloną oazę na terenie osiedla Niebuszewo charakteryzuje nie tylko najniższy poziom hałasu ze wszystkich zaproponowanych punktów, ale też – według mieszkańców – największy potencjał rekreacyjny. Warto tam wpaść i w spokoju zrelaksować się po pracy, ale miejsce to też może służyć jako arena kameralnych koncertów czy wydarzeń aktywizujących lokalną społeczność. **Pierwsza Miejska Strefa Harmonii została otwarta w słoneczne majowe popołudnie – oznaczono ją niestandardową, pływającą po tafli wody tablicą informacyjną.** Dodatkowo, znajdujący się tam tzw. Kącik Seniora wspólnie z uczestnikami wydarzenia został ozdobiony pachnącą lawendą, różami i szatwą. Działanie zostało zrealizowane we współpracy z Zakładem Usług Komunalnych w Szczecinie.

Miejska Strefa Harmonii przy Stawie Brodowskim w Szczecinie.
Fot. Katarzyna Plater-Zyberk.

Dobre dźwięki w szkołach

Szkola to przestrzeń głośna, pełna różnych, niekiedy nie dobrych dźwięków. Szkolne korytarze podczas przerw to jedno z najbardziej „zanieczyszczonych” hałasem miejsc. Poziom zgietku nie tylko zaburza koncentrację, powoduje szybsze zmęczenie i pobudza agresję wśród dzieci i młodzieży, ale też w dłuższej perspektywie może być szkodliwy dla zdrowia. Szkolna wrzawa często osiąga poziomy zwykle spotykane w zakładach przemysłowych czy na lotniskach! A wystarczy niewiele, by na tym oceanie zgietku stworzyć wyspę spokoju.

Udowodnił to Paweł Kornicz, nauczyciel muzyki w Szkole Podstawowej nr 35 w Szczecinie, który jako pierwszy stworzył w swojej szkole przestrzeń wolną od hałasu, pozwalającą uczniom i ich uszom odpocząć od niepotrzebnych i szkodliwych dźwięków. To właśnie jego inicjatywa i otwartość na współpracę zainspirowała partnerów kampanii Słyszę Dobre Dźwięki do promowania i wspierania takich miejsc. Dlatego w 2018 roku Filharmonia w Szczecinie ogłosiła drugą już edycję konkursu na Szkolne Strefy Harmonii. Ma on na celu nie tylko nagrodzenie najlepszych przestrzeni relaksu, w których słuch może odpocząć, a zdolność do koncentracji zregenerować się, ale też promowanie odpowiedzialnej postawy, pozwalającej na bezpieczne i radosne „kolekcjonowanie dobrych dźwięków” od najmłodszych lat. Pierwszą edycję wygrała Szkoła Podstawowa w Reczu, drugą – Publiczna Szkoła Podstawowa w Bezrzeczu. Zwycięskie szkoły w nagrodę otrzymały wysokiej jakości sprzęt i wydawnictwa muzyczne oraz książkowe, a dzięki wsparciu partnera kampanii, firmie ECOPHON – także materiały do dalszego wyciszenia strefy. Wartość nagród przekroczyła kilka tysięcy złotych, a obie szkoły stały się również partnerami akcji.

Konferencja „Słyszę Dobre Dźwięki” w Filharmonii Szczecińskiej.

Kampania nie pomija też osób dorosłych, które chciałyby dowiedzieć się więcej na temat dźwięków i tego, jakie one mają na nas wpływ. Wśród zrealizowanych działań jest konferencja skierowana dla nauczycieli, pedagogów, dyrektorów placówek oświatowych, animatorów i przedstawicieli trzeciego sektora. Zrealizowana w lutym 2019 przyciągnęła do Filharmonii około 150 osób zainteresowanych poruszającymi tematami – od nauki języków w formie site-specific i z wykorzystaniem dźwięków, przez normę akustyczną obowiązującą obecnie, aż po sposoby pracy animacyjnej w projektach prozdrowotnych czy proekologicznych. Do udziału w konferencji i prowadzeniu warsztatów zaproszono ekspertów-praktyków, w tym m.in. surodpedagogkę Joannę Tracz, aktywistkę miejską Marzenę Białowolską, czy Mikołaja Jarosza – specjalizującego się w zagadnieniach akustyki wnętrz w obiektach sportowych i oświatowych. Wśród tematów warsztatowych znalazło się też tworzenie tzw. gier miejskich, dla których inspiracją mogą być dźwięki i przestrzeń. W ramach kampanii SDD Filharmonia w Szczecinie organizuje takie gry dla dzieci i młodzieży – od dwóch lat zawsze 21 marca, czyli w Dzień Wagarowicza. Tym razem pod nazwą „Gra o ton” kryła się rywalizacja pomiędzy drużynami, których celem było uwolnienie Księżnej Cizy i wytresowanie Smoka zwanego Hałasem. Na każdej stacji musieli nie tylko zmierzyć się z zadaniami o różnym stopniu trudności, ale także zapoznać się z tajemniczymi nazwami i przyrządami, jak np. decybelomierzem. Udział w grze jest też niezwykle okazją do poznania Filharmonii od podszewki – uczestnicy mają bowiem możliwość wejść do przestrzeni na co dzień dla nich niedostępnych.

Prowadzone przez Filharmonię od 2016 roku działania zaangażowały setki osób – zarówno jako odbiorców i uczestników, jak i wolontariuszy, specjalistów, lokalnych liderów i przedstawicieli instytucji samorządowych lub oświatowych. To jedyna instytucja kultury w regionie, a może i w Polsce, która w taki sposób łączy działania artystyczne i animacyjne z edukacją ekologiczną. Konkurs na szkolne strefy harmonii zainspirował szkoły z całego regionu, by zajęły się tematem hałasu, akcje promocyjno-edukacyjne zaś były okazją do poruszenia najważniejszych kwestii związanych z jego wpływem na środowisko i sposobami na przeciwdziałanie jego skutkom w codziennym życiu. Kampania Słyszę Dobre Dźwięki to skok w przyszłość – bo zmiany, które wprowadzimy dziś będą miały wpływ na to, w jakim świecie będziemy żyli, jakimi ludźmi będziemy i jakie dźwięki będą nas otaczać.

Kinga Rabińska

Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie

Nowe, ekologiczne miejsce aktywizacji zawodowej w Wałczu

Konrad Czarnecki

Specjalista ds. Promocji i Komunikacji

Mieszkańcy Wałcza i okolic zyskali nowoczesny Zakład Aktywności Zawodowej, który pozwoli im łatwiej wejść na rynek pracy. Budowę – dotacją w wysokości niemal miliona złotych – dofinansował Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Wałczu został uroczysto otwarty 15 marca. W ramach inwestycji obiekt przy ulicy Wroniej 38 przeszedł kompleksową termomodernizację i został rozbudowany na potrzeby działalności Zakładu Aktywności Zawodowej. Przy wsparciu Funduszu został przeprowadzony szereg prac, w tym wymiana systemu grzewczego, docieplenie przegród, wymiana okien i drzwi na energooszczędne czy modernizacja instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody. – *Dla Funduszu najważniejszy jest efekt ekologiczny. Dzięki zastosowaniu nowoczesnych technologii, zmniejszy się zapotrzebowanie Zakładu na energię cieplną o prawie 1500 Gigadzuli w skali roku, a do atmosfery nie trafi ponad 131 ton dwutlenku węgla rocznie* – mówił

podczas otwarcia Paweł Mirowski – Prezes Zarządu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

Zakład jest ogrzewany kottami kondensacyjnymi na gaz ziemny, a za podgrzewanie wody odpowiada instalacja solar na dachu z 20 kolektorami słonecznymi, które rocznie będą produkować ponad 65 GJ energii.

Koszt inwestycji to niespełna 10 milionów złotych, z czego prawie milion to dotacja przekazana przez WFOŚiGW w Szczecinie. Pozostałe środki pochodzą z budżetu Powiatu Wałeckiego oraz z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.

Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej

ul. Wronia 38, 78-600 Wałcz

tel: 67 350 33 05/06

Nowocześniej w oczyszczalni ścieków w Trzebiatowie

Grzegorz Jelonek

Prezes Zarządu ZWIK Trzebiatów Sp. z o.o.

Realizowana przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji Trzebiatów Sp. z o.o. „Rozbudowa i modernizacja komunalnej oczyszczalni ścieków w Trzebiatowie”, która jest współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, dobiegła końca. Prace, pomimo nierozpieszczających budowlanych warunków pogodowych, zostały zrealizowane zgodnie z harmonogramem. Zgodnie z umową zakończenie realizacji inwestycji miało nastąpić do 30 września 2018 roku, a całkowite rozliczenie projektu przez ZWIK z instytucją finansującą, czyli Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej - do końca grudnia 2018 roku. Konsorcjum Firm EkoWodrol Sp. z o.o. oraz Fambud Sp. z o.o. ze Skierniewic zakończyło prace miesiąc przed terminem.

Całkowita wartość projektu „Rozbudowa i modernizacja komunalnej oczyszczalni ścieków w Trzebiatowie” to 19 659 948,75 złotych, natomiast wartość unijnego dofinansowania z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej kształtuje się na poziomie 10 129 527,09 złotych. Projekt był realizowany również z udziałem środków pochodzących z pożyczki udzielonej przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w kwocie 4.400.000,00 złotych oraz ze środków własnych.

Cele, zakres i czas realizacji

„Rozbudowa i modernizacja komunalnej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Trzebiatowie”, która została wybudowana w 1997 roku, miała na celu dostosować jej parametry do potrzeb oczyszczania ścieków z całego obszaru gminy Trzebiatów. Realizacja inwestycji podyktowana była również koniecznością zwiększenia zdolności do oczyszczania ładunku zanieczyszczeń znajdujących się w ściekach

z 25 000 RLM do 37 500 RLM przy nieznacznym zwiększeniu dotychczasowej przepustowości obiektu z 6000 do 6500 m³/dobę zarówno w zakresie ścieków dopływających, ścieków dowożonych, jak i wytwarzanych w procesie oczyszczania osadów ściekowych.

Celem równoległym i nie mniej istotnym było wyeliminowanie potencjalnej uciążliwości obiektu dla otoczenia, czego powodem było m.in. niewystarczające zaawansowanie technologiczne zastosowanych ponad 20 lat temu rozwiązań technicznych. Po 20 latach funkcjonowania wymagały one modernizacji oraz uzupełnienia o nowe obiekty funkcjonalne, gdyż stopień zużycia urządzeń i obiektów kubaturowych kwalifikował oczyszczalnię do gruntownej przebudowy. Nowoczesne techniki i technologie oczyszczania zastosowane przy modernizacji i rozbudowie oczyszczalni – między innymi optymalizacja procesów oczyszczania ścieków - pozwoliły maksymalnie wykorzystać istniejącą infrastrukturę oczyszczalni i po dokonaniu w niej zmian pozwolą na skuteczne oczyszczanie ścieków z terenu gminy przez kolejne dwadzieścia lat.

przed modernizacją...

Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni - zakres prac:

- Demontaż oraz montaż urządzeń i instalacji technologicznych w budynku głównym;
- Montaż nowego separatora piasku wraz z płuczką piasku w pomieszczeniu krat oraz budowa drugiej kraty mechanicznej wraz z instalacją płukania i rozdrabniania skrutek;
- Montaż drugiej wirówki w stacji odwodnienia osadu oraz wykonanie nowego systemu transportu odwodnionego osadu z zastosowaniem przenośników ślimakowych zamiast dotychczasowych pomp śrubowych;
- w pomieszczeniu dmuchaw i pomp osadu – dmuchawy zostały wymienione na nowe i dostosowane do współpracy z dwiema komorami osadu czynnego oraz pompy osadu nadmiernego;
- zmodernizowano zastawki w istniejącym piaskowniku napowietrzonym - wykonany zostanie „by-pass” umożliwiający awaryjne przekierowywanie ścieków;
- Budowa kolejnej – drugiej - komory osadu czynnego;
- Demontaż oraz montaż urządzeń i instalacji technologicznych w istniejącej komorze osadu czynnego (wymiana na dotychczasowych mieszadeł oraz rur dyfuzorowych – na nowe);
- Demontaż oraz montaż urządzeń i instalacji technologicznych w komorze rozdziłu (wymiana zastawek);
- Przebudowa istniejących i budowa nowych sieci między obiektowych (kanalizacyjne, wodociągowe, osadowe, elektroenergetyczne, sterownicze wraz z niezbędnymi studzienkami i komorami);
- Budowa i odtworzenie nawierzchni utwardzonych;
- wykonane zostały niezbędne drogi wewnętrzne i dojścia (chodniki) do nowych i istniejących obiektów.

Osiągnięte wskaźniki realizacji projektu

Nazwa Wskaźnika	jm.	Wartość docelowa	Rok osiągnięcia wartości docelowej
I. WSKAŹNIKI PRODUKTU			
I. 1. Wskaźniki produktu istotne dla celów interwencji			
Liczba przebudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	1	2018
Liczba oczyszczalni ścieków komunalnych wspartych w zakresie przeróbki/zagospodarowania osadów ściekowych	szt.	1	2018
Liczba wspartych stacji uzdatniania wody	szt.	1	2018
II. WSKAŹNIKI REZULTATU BEZPOŚREDNIEGO			
II. 1. Wskaźniki rezultatu bezpośredniego istotne dla celów interwencji			
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczalni ścieków	RLM	10 000	2019
Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonemu oczyszczaniu	RLM	35 476	2019
Ilość uzdatnionej wody po zakończeniu projektu	m ³ /rok	270 114	2019

Zakład Wodociągów i Kanalizacji Trzebiatów Sp. z o.o.

Chełm Gryficki 7, 72-320 Trzebiatów
tel. 91 38 72 860

... po modernizacji.

Czynna ochrona przyrody na wyspach Delty Wstecznej Świny

położonych w Wolińskim Parku Narodowym

Łąki trzęślicowe posiadają złożoną, wielopoziomą strukturę oraz duże bogactwo gatunkowe - gatunkiem wyróżniającym jest trzęślica modra (*Molinia caerulea*).
Fot. M. Dylawerski.

Polskie
Parki
Narodowe

Woliński
Park Narodowy

Woliński Park Narodowy został utworzony w 1960 roku i obejmuje ochroną część największej polskiej wyspy – Wolin. Szczególne walory Parku to: najpiękniejszy odcinek polskiego wybrzeża klifowego, dobrze zachowane lasy bukowe, unikalna - wyspiarska delta Świny, przybrzeżny pas wód Bałtyku. W 1996 r. teren Wolińskiego Parku Narodowego (WPN) został powiększony o obszary wodne: Zatokę Pomorską i Zalew Szczeciński oraz wyspy delty wstecznej Świny, stając się pierwszym morskim parkiem narodowym w Polsce. WPN jest jedynym parkiem narodowym w całości położonym na wyspach i to aż na 24. Takie położenie determinuje sposób prowadzenia zabiegów ochrony czynnej, gdyż do większości wysp jedyną drogą dostępu, jest droga wodna. Część wysp delty wstecznej Świny włączonych do Parku w 1996 roku była użytkowana rolniczo. W wyniku tej działalności wykształciły się tam specyficzne i wartościowe siedliska tj. zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla. Realizacja zabiegów agrotechnicznych takich jak koszenie czy wypas jest warunkiem ich istnienia.

Jakie działania podejmujemy w celu ochrony siedlisk nieleśnych?

Wszystkie grunty w przeszłości użytkowane rolniczo, a aktualnie objęte zabiegami ochronnymi o charakterze ekstensywnego rolnictwa w Wolińskim Parku Narodowym to wyłącznie tzw. trwałe użytki zielone – łąki, pastwiska, murawy. W zabiegach ochronnych wykorzystywane działania agrotechniczne są zróżnicowane i dostosowane są do specyfiki siedlisk

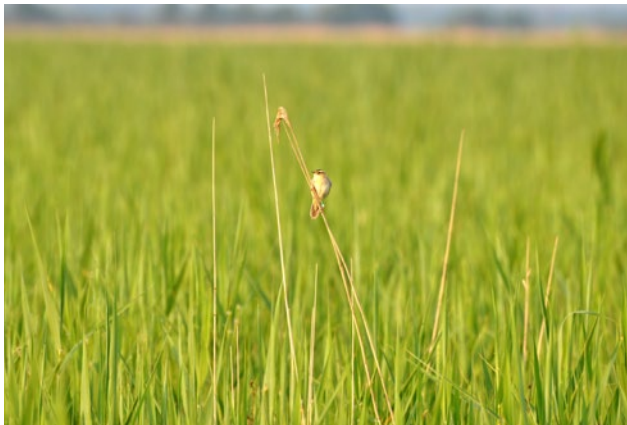
i biotopów oraz związane z przeszłym użytkowaniem rolniczym, które doprowadziły do ich wykształcenia tj. kośnym, kośno-pastwiskowym i pastwiskowym. Do najbardziej wartościowych siedlisk objętych użytkowaniem rolniczym należą m.in. zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, słone łąki, łąki świeże i wilgotne oraz murawy ciepłolubne.

Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe - są to łąki o złożonej, wielowarstwowej strukturze i dużym bogactwie gatunko-

wym, z gatunkiem wyróżniającym trzęślicą modrą (*Molinia caerulea*). Łąki te zajmują tereny okresowo podmokłe o specyficznym reżimie wodnym – na ogół w okresie wiosennym zalane lub silnie podmokłe (w tym w efekcie tzw. cofek), a później nawet częściowo przesuszone. W efekcie dostęp do nich był utrudniony, w wyniku czego koszone były one na ogół późno – często tuż przed zimą, nieregularnie, nawet co 2-3 lata. Zbiór siana, zazwyczaj ręczny, odbywał się późno (sierpień- wrzesień) i był uzależniony od możliwości wejścia na łąki. Siano z tych łąk ma niską wartość odżywczą i zwykle było przeznaczane na ściótkę dla zwierząt gospodarskich. Takie użytkowanie spowodowało wykształcenie specyficznych warunków, gdzie obok siebie występują gatunki roślin siedlisk mokrych i podmokłych, a także świeżych a nawet sucholobnych. W warunkach WPN łąki trzęślicowe zajmują aktualnie powierzchnię ok. 34 ha, a ich ochrona polega na ich koszeniu, zazwyczaj ręcznym jeden raz w roku wraz z wywiezieniem skoszonej biomasy w ciągu 2 tygodni po skoszeniu. W ostatnim roku dla usprawnienia realizacji działań ochronnych dzięki wsparciu WFOŚiGW w Szczecinie wykonano platformy umożliwiające dotarcie do łąk nawet przy niewielkim zalewie. Łąki trzęślicowe są biotopem cennych gatunków ptaków np. kszyska, krwawodzioba czy coraz rzadszej czajki, bardzo specyficznych gatunków motyli – modraszów oraz szeregu gatunków roślin: wykorzystywanego w farmacji krwiściągu lekarskiego, specyficznej paproci - nasięźrzała pospolitego, tolerującego zasolenia czosnku kątownego czy związanego z torfowiskami fiołka bagiennego.

Słonawy – są to unikalne siedliska, występujące w Polsce w zaledwie kilku miejscach, w których warunki kształtuje przede wszystkim zasolenie. Zasolenie gleby jest wynikiem zalewów lub podsiąku wód słonych morskich lub intruzji zasolonych wód głębinowych. Jednymi z najlepiej wy-

Siedliska słonorośli w delcie wstecznej Świny są miejscem występowania rzadkich gatunków m.in. wodniczki (*Acrocephalus paludicola*).
Fot. M. Dylawerski.

kształconych obszarów słonych łąk w Polsce są wyspy delty wstecznej Świny, gdzie w wyniku intruzji wód morskich tzw. cofek, do wód Zalewu Szczecińskiego w czasie sztormowych północnych/północno zachodnich wiatrów. Słonawy są miejscem występowania zagrożonych wyginięciem i chronionych gatunków roślin, do tej grupy należą: centuria nadbrzeżna

(*Centaurium litorale*), mlecznik nadmorski (*Glaux maritima*), babka nadmorska (*Plantago maritima*), aster solny (*Aster tripolium*). Przez wieki słonawy nadmorskie użytkowane były jako ekstensywne pastwiska lub kośne łąki. Na skutek zmian gospodarki łąkarskiej, najczęściej w wyniku zarzucenia wypasu, a w dalszej kolej również koszenia halofity zaczęły zanikać i a w ich miejsce wkracza ekspansywna trawa – trzcina pospolita i w efekcie przybierała postać trzcinowisk. Obecnie są to jedne z najbardziej zagrożonych siedlisk w skali całej strefy przyziemskiej.

Stanowią one również miejsce występowania wielu gatunków ptaków, w tym wodniczki, batalionów, kszyska czy dubelta. Ograniczanie swobodnego dołytu słonych wód morskich (głównie na skutek technicznej ochrony brzegu), która powoduje likwidację swobodnego zalewania wodami morskimi, jest obok zarzucenia wypasu najważniejszym zagrożeniem dla słonaw. Do ich utrzymania niezbędna jest stała obecność wód zasolonych w podłożu. W ramach zabiegów ochrony czynnej słonorośli w WPN realizowany jest ekstensywny wypas stadami krów, na powierzchni około 440 hektarów. Co roku, wiosną na łąki przytopywa barkami około 200 krów, które pasą się tam do początku jesieni, pełniąc rolę „żywych kosiarek” i utrzymując ruń we właściwym stanie. Ekstensywny, prowadzony każdego roku wypas jest niezbędny do utrzymania unikalnych siedlisk słonych łąk, w tym utrzymania biotopów cennej ornitofauny.

Przedstawione powyżej przykłady pokazują, jak ważne dla zachowania różnorodności biologicznej Parku Narodowego jest ekstensywne użytkowanie rolnicze oraz utrzymanie w dobrym przyrodniczo stanie gruntów rolnych użytkowanych ekstensywnie z charakterystycznymi dla tego typu użytkowania elementami krajobrazu rolniczego. Ma to szczególne zna-

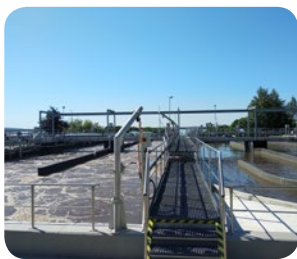

Krowy będące „żywymi kosiarkami”, które dbają solniska nadmorskie, transportowane są na wyspy barkami.
Fot. A. Łepek.

czenie w sytuacji globalnego ubytku gruntów rolnych, w tym szczególnie podmokłych użytków zielonych. Tylko w Polsce latach 1995–2009 powierzchnia gruntów użytkowanych rolniczo zmniejszyła się o 1,8 milionów hektarów, co oznacza, że każdego dnia w tym okresie, średnio wyłączało się na trwałe z użytkowania rolniczego około 330 hektarów gruntów.

Alicja Łepek, Marek Dylawerski
Woliński Park Narodowy

Woliński Park Narodowy
ul. Niepodległości 3A, 72-500 Międzyzdroje
tel: + 48 91 328 07 27, + 48 91 91 328 07 37, fax: + 48 91 328 03 57
e-mail: sekretariat@wolinpn.pl

Nowoczesna oczyszczalnia ścieków w Unieściu

To bardzo ważna inwestycja dla mieszkańców i turystów, ale także – dla środowiska. W piątek, 14 czerwca 2019 roku, została uroczystie otwarta po modernizacji oczyszczalnia ścieków w Unieściu. Rozbudowa, zrealizowana przez Ekoprzedsiębiorstwo Mielno Sp. z o.o. była możliwa dzięki dofinansowaniu z Unii Europejskiej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

- Mieszkańcy Unieścia i gminy Mielno, a także turyści wypoczywający na zachodniopomorskim wybrzeżu, zyskali dostęp do lepszej jakości wody. Gratuluję zaangażowania i determinacji w realizacji projektu, dzięki któremu poprawiła się jakość życia mieszkańców, a także – poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii oczyszczania ścieków – jakość środowiska naturalnego – mówił podczas otwarcia oczyszczalni Paweł Mirowski – Prezes Zarządu WFOŚiGW w Szczecinie.

Większa przepustowość oczyszczalni

Prace budowlane w ramach projektu „Racjonalizacja ekonomiczno-środowiskowa systemu oczyszczania ścieków w gminie Mielno – etap I – przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Unieściu” trwały od marca 2017 roku i były prowadzone w trakcie bieżącej pracy oczyszczalni. Ich celem było zastąpienie wyeksploatowanych urządzeń i obiektów nowoczesnymi, dzięki czemu możliwa jest większa redukcja zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych, a także zwiększenie przepustowości oczyszczalni do 8000m³ na dobę. Pozwoli to na skuteczne oczyszczanie ścieków także latem, gdy w Mielnie, Unieściu i Sarbinowie wypoczywają turyści, a średnia ilość ścieków w sezonie wakacyjnym wynosi około 6000m³ na dobę.

Wszystkie ciągi technologiczne w oczyszczalni - zmodernizowane

W ramach prac dokonano przebudowy i rozbudowy wszystkich ciągów technologicznych w częściach mechanicznej, biologicznej i osadowej oczyszczalni. Część mechaniczna oczyszczalni jest prawie całkowicie nowa i składa się z komory rozprężnej, budynku krat z separatorem piasku i dwoma piaskownikami wirowymi oraz ze zbiornika retencyjnego ścieków wraz z pompownią. W części biologicznej został przebudowany istniejący reaktor biologiczny. W części osadowej przebudowano komorę tlenową, a także istniejący zagęszczacz osadu, a na terenie odzyskanym po poletkach osadowych powstała nowoczesna stacja odwadniania osadu.

Finansowanie: środki UE, Funduszu i Ekoprzedsiębiorstwa

Inwestycja otrzymała dofinansowanie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 w wysokości ponad 14,6 miliona złotych. Preferencyjnej pożyczki w wysokości ponad 7,5 miliona złotych na uzupełnienie wkładu własnego udzielił Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie. Inwestycja, której koszt całkowity to ponad 24 miliony złotych, była finansowana także ze środków własnych Ekoprzedsiębiorstwa Mielno.

Perspektywy Oczyszczalni Ścieków Unieście

Spółka planuje przystąpić do kolejnego etapu, polegającego na wyłączeniu z eksploatacji oczyszczalni ścieków w Kiszkuwie i skierowaniu wszystkich ścieków z aglomeracji Sarbinowo do nowo oddanej Oczyszczalni Ścieków Unieście. Równocześnie Ekoprzedsiębiorstwo Mielno przystępuje do budowy farmy fotowoltaicznej na potrzeby Oczyszczalni Ścieków Unieście. Farma powstanie do kwietnia 2020 roku. Planowany koszt całkowity wynosi ponad 1,8 mln zł netto, a na jej sfinansowanie zostaną wykorzystane między innymi środki pochodzące z umorzenia pożyczki zaciągniętej w WFOŚiGW w Szczecinie.

Zmodernizowana oczyszczalnia została uroczystie otwarta 14 czerwca. Fot. A. Szczybelski.

Dni Otwarte Funduszy Europejskich w Choszczynie i Drawsku Pomorskim

Uroczysty apel, wręczenie awansów i odznaczeń oraz piknik dla całych rodzin. Wojewódzkim Obchodom Dnia Strażaka w Choszczynie, które odbyły się 11 maja, towarzyszyły Dni Otwarte Funduszy Europejskich. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie zaangażował się w DOFE, organizując także konsultacje w koszalińskim biurze Funduszu oraz podczas XV Drawskich Targów „Mój Ogród” i VII Pikniku Ekologicznego w Drawsku Pomorskim.

W Choszczynie nie brakowało strażackich akcentów. W namiocie WFOŚiGW w Szczecinie można było obejrzeć wystawę zdjęć wozów, przekazanych zachodniopomorskim jednostkom Ochotniczych Straży Pożarnych w ramach Ogólnopolskiego Programu Finansowania Służb Ratowniczych. To łącznie 10 średnich i 2 ciężkie samochody ratowniczo-gaśnicze oraz trzy łodzie strażackie dla OSP m.in. w Stanominie, Ustroniu Morskim, Parsęcku, Bielkowie czy Wysokiej Kamieńskiej. Ich łączny koszt to niemal 14 milionów złotych. WFOŚiGW w Szczecinie dofinansował zakup kwotą ponad 1,1 miliona złotych.

W ramach Dni Otwartych Funduszy Europejskich Doradcy Energetyczni WFOŚiGW w Szczecinie podpowiadali mieszkańcom Choszczyna, jak planować inwestycje związane z wymianą źródła ciepła i termomodernizacją domu jednorodzinnego. W namiocie Funduszu, oprócz uzyskania informacji o możliwościach uzyskania dofinansowania, można było wziąć udział w ekologicznych konkursach i zabawach

dla całych rodzin.

Tego dnia pracownicy WFOŚiGW w Szczecinie byli również w Drawsku Pomorskim, gdzie odbywały się Targi Mój Ogród oraz Piknik Ekologiczny.

W namiocie Funduszu można było dowiedzieć się więcej na temat możliwości uzyskania dofinansowania w ramach programu Czyste Powietrze czy skorzystać ze wsparcia Doradców Energetycznych i dowiedzieć się, na jakich zasadach można uzyskać wsparcie na wymianę źródła ciepła czy termomodernizację domu jednorodzinnego. Pracownicy Funduszu chętnie odpowiadali na pytania o możliwości finansowania inwestycji ekologicznych.

Honorowy patronat nad drawskimi targami objął Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, który przekazał nagrodę dla zwycięzcy Międzyszkolnego Konkursu „Zaczarowany Tulipan”.

Konrad Czarnecki

Specjalista ds. Promocji i Komunikacji

Fot. Polskie Radio Koszalin

Po raz 10. poBIEGłi PO ZDROWIE!

Tworzymy dobrą atmosferę! – to hasło dziesiątej już edycji BIEGu PO ZDROWIE, w którym koszalinianie wystartowali w sobotę, 8 czerwca. Celem biegu - jak co roku - była promocja zdrowego trybu życia i zachęcenie mieszkańców do aktywności fizycznej. Dodatkowo ważnym i eksponowanym tematem stała się ochrona środowiska.

Uczestnicy – około 2000 biegaczy - wystartowali w samo południe spod siedziby Radia Koszalin. Na niedługiej, 2-kilometrowej trasie biegly zarówno osoby młodsze, starsze, jak i całe rodziny z dziećmi. Pogoda sprzyjała: było ciepło i wiał lekki, przynoszący ochłodę, wiatr. Bieg przebiegał w wesołej i przyjaznej atmosferze, bo najważniejszy był tu udział i dobra zabawa, a nie kolejność na mecie, zlokalizowanej w Wodnej Dolinie rzeki Dzierżęcinki.

Na zmęczonych, ale szczęśliwych uczestników zakończonego biegu Polskie Radio Rozgłośnia Regionalna w Koszalinie wraz z partnerami - przygotowali Rodzinny Festyn Rekreacyjny z wieloma atrakcjami, w tym również z zakresu działań proekologicznych. Swoje stanowiska zaprezentowały między innymi Transgraniczne Centrum Edukacji Ekologicznej w Sarbinowie, Lasy Państwowe – Nadleśnictwa Karnieszewice i Polanów, prośrodowiskowa i prospołeczna Fundacja „Nauka dla Środowiska”, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Koszalinie oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, który przyznał dofinansowanie na organizację biegu.

Przedstawiciele Funduszu, oprócz prowadzenia konkursów edukacyjnych, udzielali informacji między innymi z zakresu Programu „Czyste Powietrze”. Zdrowe przekąski dla biegaczy zapewnił Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Oddział Terenowy w Koszalinie. Uczestnicy imprezy chętnie brali udział w prezentacjach edukacyjno-ekologicznych, artystycznych i sportowych oraz zabawach integracyjnych.

W „Miejskim Zagajniku” można było otrzymać wybraną przez siebie sadzonkę drzewa. Dużym zainteresowaniem cieszyło się również stoisko Schroniska dla zwierząt, w którym prowadzona była zbiórka żywności i koców oraz przekazywane były informacje na temat odpowiedzialnej adopcji przebywających w schronisku zwierząt. Całą imprezę zakończył występ zespołu De Mono.

To był pełen wrażeń, energetyczny dzień! Niech otrzymane drzewka rosną i zazielenią nasze otoczenie! Do zobaczenia za rok! Razem stworzyliśmy dobrą atmosferę!

Antoni Niedźwiecki
Specjalista ds. Techniczno-Branżowych

Termomodernizacja budynku i sali gimnastycznej Zespołu Szkół nr 1 w Pyrzycach

Umowa podpisana!

Wymiana instalacji centralnego ogrzewania, ocieplenie ścian i stropodachu, modernizacja oświetlenia oraz montaż nawiewników okiennych – takie prace w ZS nr 1 w Pyrzycach dofinansuje Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie. Umowę dotacji w imieniu Funduszu podpisał Paweł Mirowski – Prezes Zarządu.

Wsparcie ze środków WFOŚiGW w Szczecinie w wysokości 400 tysięcy złotych pozwoli na wykonanie kompleksowych prac, dzięki którym o 68 ton rocznie zmniejszy się emisja dwutlenku węgla do atmosfery. Ponadto obiekt będzie potrzebował o niemal 2400 GJ energii cieplnej mniej w skali roku, niż aktualnie. Łączny koszt przedsięwzięcia to niespełna 1,7 miliona złotych. Pozostałe środki pochodzą z budżetu Powiatu Pyrzyckiego.

W wybudowanym w latach siedemdziesiątych XX wieku obiekcie Zespołu Szkół nr 1 imienia Noblistów Polskich w Pyrzycach działa: liceum ogólnokształcące, liceum dla dorosłych oraz niepubliczna szkoła podstawowa.

Prace termomodernizacyjne mają się zakończyć we wrześniu przyszłego roku.

Umowę dotacji w imieniu Funduszu podpisał Paweł Mirowski – Prezes Zarządu. Fot: Starostwo Powiatowe w Pyrzycach.

OZE vs. SMOG:

Finał

Wojewódzkiego Konkursu Mistrz OZE

Zespół Szkół nr 2 im. Władysława Orkana w Szczecinie po raz czwarty zorganizował Wojewódzki Konkurs „Mistrz OZE” dla uczniów gimnazjum i szkół podstawowych. Po ocenie 16 plakatów na temat „OZE vs. SMOG”, wybrano grupę 12 finalistów, którzy o zwycięstwo walczyli 29 maja 2019 roku.

WYNIKI:

I miejsce:

Jakub Świtoń, Mikołaj Wilczyński - ZS nr 2 w Kołobrzegu, opiekun: Grażyna Bugajak.

II miejsce:

Anna Nadziejko, Gabriela Długosz - SP nr 9 w Kołobrzegu, opiekun: Grażyna Bugajak.

III miejsce:

Weronika Adamiak, Weronika Ochał - SP nr 7 w Szczecinie, opiekunowie: Małgorzata Adamiak, Elżbieta Piesowicz.

W finale uczniowie zmagali się z testem i zadaniami obliczeniowymi, łącznie 40 pytaniami. Wśród zadań znalazły się zagadnienia z fizyki oraz urządzeń i systemów energetyki odnawialnej.

WFOŚiGW w Szczecinie objął IV Wojewódzki Konkurs „Mistrz OZE” patronatem honorowym oraz przekazał nagrody dla laureatów.

Laureaci tegorocznej edycji konkursu Mistrz OZE. Fot. Zespół Szkół nr 2 w Szczecinie.

Polskie Lasy 2019

Za nami Finał Powiatowy Małej Olimpiady Wiedzy Ekologicznej w Zielinie

Trzcieńsko-Zdrój przed Mieszkowicami i Czelinem – uczniowie rywalizowali w Szkole Podstawowej w Zielinie w XXII Finale Powiatowym Małej Olimpiady Wiedzy Ekologicznej. Patronat nad zmaganiem objął Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

Konkurs Małej Olimpiady jest trójstopniowy: etap I – eliminacje odbywające się w szkołach, etap II – eliminacje gminne, etap III – finał odbywający się w Szkole Podstawowej w Zielinie.

Zestawy testów konkursowych dla klas 5 i 6, zadania związane z rozpoznawaniem odgłosów zwierząt oraz pokazowe pędy roślin do identyfikacji przygotowało Nadleśnictwo Mieszkowice. Jak zawsze w MOWE uczestniczyły zespoły szkolne wyłonione spośród gminnych eliminacji.

Klasyfikacja końcowa pięciu najlepszych zespołów przedstawia się następująco:

1. SP Trzcieńsko Zdrój
2. SP Mieszkowice
3. SP Czelin
4. SP Gogolice
5. SP Zielin

Serdecznie gratulujemy laureatom Małej Olimpiady Wiedzy Ekologicznej i dziękujemy opiekunom drużyn za zaangażowanie, kształtowanie świadomości ekologicznej i szacunku do otaczającej nas przyrody.

W namiocie Funduszu można było wziąć udział w ekologicznych konkursach i zabawach dla całej rodziny.

Wiosenna Wystawa Ogrodniczo-Pszczelarska

Barzkowice to już nie tylko organizowane od ponad trzydziestu lat jesienne Targi Rolne Agro Pomerania, ale także Wiosenna Wystawa Ogrodniczo-Pszczelarska, której druga edycja – z udziałem WFOŚiGW w Szczecinie jako Partnera Ekologicznego – odbyła się 27-28 kwietnia.

– Wiosenna Wystawa to doskonałe miejsce wymiany informacji i doświadczeń w zakresie odbudowy populacji pszczoł i edukacji ekologicznej. Właśnie dlatego Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie jest Partnerem Ekologicznym tegorocznej Wystawy – mówił podczas otwarcia Paweł Mirowski – Prezes Zarządu Funduszu.

Jak zaplanować wymianę źródła ciepła i termomodernizację domu oraz jaką dotację można na to uzyskać w ramach Programu Czyste Powietrze i środków własnych Funduszu – między innymi na takie pytania odpowiadali Doradcy Energetyczni WFOŚiGW w Szczecinie. Ponadto tego w namiocie Funduszu można było wziąć udział w ekologicznych konkursach i zabawach dla całej rodziny. Ekostrefę – oprócz Funduszu – tworzyły także stoiska przygotowane przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Szczecinie, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Nadleśnictwa. II Wiosenną Wystawę Ogrodniczo-Pszczelarską zorganizował Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach.

Stop kłusownictwu Fundusz dofinansował zakup łodzi dla Policjantów z Goleniowa

Do Komendy Powiatowej Policji w Goleniowie trafiły dwie nowoczesne łodzie, które będą służyć na wodach w okolicach Międzyzdrojów, Wolina, Stepnicy i Świnoujścia. WFOŚiGW w Szczecinie przekazał KWP w Szczecinie niemal 300 tysięcy złotych na zakup jednostek.

W ramach projektu „Stop kłusownictwu: Policja na straży utrzymania oraz poprawy stanu środowiska na terenach i akwenach dla rozwoju turystyki wodnej i wędkarstwa” zostały także kupione lornetki noktowizyjne i tablice edukacyjne. Program przewiduje też organizację 60 szkoleń.

Łodzie będą wykorzystywane na akwenach, które są objęte działaniem Lokalnej Grupy Rybackiej „Zalew Szczeciński”. Pozwolą na ograniczenie problemu kłusownictwa. Ich zakup był możliwy dzięki dofinansowaniu z WFOŚiGW w Szczeci-

Koszt zakupu łodzi to niespełna 600 tysięcy złotych.
Fot. Komenda Powiatowa Policji w Goleniowie.

nie, a także Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014-2020. KWP w Szczecinie otrzymała wsparcie w realizacji tego projektu od Polskiego Związku Wędkarskiego, Towarzystwa Przyjaciół Rzek, Klubu Wędkarstwa Sportowego oraz Społecznej Straży Rybackiej.

Uroczyste przekazanie nowego wozu. Fot. OSP Stary Jarosław.

OSP Stary Jarosław z nowym wozem ratowniczo-gaśniczym

Z nowego, średniego pojazdu ratowniczo-gaśniczego cieszą się Strażacy-Ochotnicy ze Starego Jarosławia. W sobotę, 11 maja, wóz został uroczysto przekazany do służby. Dzięki niemu poprawi się jakość środowiska oraz bezpieczeństwo mieszkańców gminy Darłowo i powiatu sławieńskiego. Prezesowi OSP w Starym Jarosławiu gratulacje złożył Robert Stępień – Kierownik Zespołu Obsługi Wniosków (Biuro Koszalin).

Wóz kosztował niemal 900 tysięcy złotych, z czego niespełna 100 tysięcy zł to dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w ramach Ogólnopolskiego Programu Finansowania Służb Ratowniczych. Do tej pory w ramach Programu do zachodniopomorskich jednostek OSP trafiło łącznie 10 średnich i 2 ciężkie wozy ratowniczo-gaśnicze, a także 3 łodzie ratownicze. Kolejny nabór w ramach programu rozpoczął się 24 maja.

Ochrona powietrza i OZE – możliwości finansowania. System Doradztwa Energetycznego w Polsce – konferencja za nami

Jak uzyskać dofinansowanie w ramach Programu Czyste Powietrze, jakie są szanse i zagrożenia związane z pakietem klimatyczno-energetycznym oraz kto może skorzystać ze wsparcia w ramach Systemu Doradztwa Energetycznego – wiedzą uczestnicy konferencji „Ochrona powietrza i OZE – możliwości finansowania. System Doradztwa Energetycznego w Polsce”, która odbyła się 13 czerwca br. w koszalińskim biurze WFOŚiGW w Szczecinie.

Konferencję – w nowej siedzibie Funduszu w Koszalinie – zorganizowali: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie oraz Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Szczecinie wraz ze Stowarzyszeniem Eko-Spol.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
W SZCZECINIE

www.wfos.szczecin.pl

Biuro Szczecin

ul. Solskiego 3
71-323 Szczecin
tel. +48 91 48 55 100
fax +48 91 48 55 101
sekretariat@wfos.szczecin.pl

Biuro Koszalin

ul. Zwycięstwa 111
75-601 Koszalin
tel: + 48 94 34 67 200
fax: + 48 94 34 67 201
koszalin@wfos.szczecin.pl

Punkt Obsługi Osób Fizycznych

pl. Wolności 8
78-400 Szczecinek
tel. +48 94 375 04 80-82
fax +48 94 375 04 84
prosument.szczecinek@wfos.szczecin.pl